

Adjunkter uden fremtid

Mindre end halvdelen af alle adjunkter kommer videre i en lektorstilling, viser opgørelse, der afslører deprimerende ringe karrierespæktiver for de unge

Adjunkter er stillinger, der retter sig mod en karriere inden for universitetssystemet. For mange er det imidlertid en blindgyde. Kun et mindretal får nemlig den attråede stilling som lektor bagefter, selv om de har opfyldt deres pligter i adjunkturet.

Det er overraskende så få, der fortsætter i lektorstillinger, konstaterer **Kamma Langberg** fra CFA (Center for Forskningsanalyse), som har lavet statistikken for Videnskabsministeriet. "Vi havde en forestilling om, at 2/3 ville fortsætte i lektorater, men det er altså under halvdelen. Unge i universitetskarriere er dermed samlet set et langt dårligere stille end andre offentligt ansatte mht. sikkerhed i karriereforløbet. Efter kandidatgraden skal de bruge tre år på en ph.d. og dernæst mindst tre år på adjunkturet plus eventuelle løsansættelser. Og efter dette ræs er der altså mindre end fifty-fifty chance for en fast stilling som lektor".

Statistikken er deprimerende perspektiver for de unge aspiranter: Under halvdelen af alle adjunkter får det attråede lektorat. Ud af 1091 personer på adjunktiveau i 2000 havde kun 314 fået et lektorat i 2002, og hele 451 var ikke længere i en stilling i inden for stillingsstrukturen. Kun 29 pct. havde altså bevæget sig op på lektorniveauet, hvorimod 38 pct. var ude af systemet.

Intentionerne er ikke blevet fulgt

Statistikken (se notat på www.cfa.au.dk) er en opfølgning på stillingsstruktur-reformen i 2000, hvor der var enighed mellem Forskningsministeriet og fagforeningerne om, at der 'normalt altid' skulle slås en lektorstilling op ved udløbet af et adjunktur. Der var også enighed om, at antallet af personer i løse ansættelser skulle begrænses.

Statistikken dækker såvel ordinære adjunkter (med 'universitetspædagogikum') som "forskningsadjunkter" (tidsbegrænsede projektansættelser *mso* (med særlige opgaver)). Og statistikken viser, at intentionerne ikke er blevet fulgt, konstaterer Kamma Langberg.

"Der er såmænd udmærkede aftaler med gode intentioner på det overordnede plan. Men hvor man andre steder i staten laver centrale aftaler, så fungerer universitetssektoren decentralt og det betyder, at man

ikke nødvendigvis følger de overordnede retningslinier. Der burde således ideelt opslås et lektorat ved udløbet af adjunkturet, men det er ikke sikkert, at det sker. Og hvis det sker, så er systemet med de åbne opslag sådan, at adjunkten kan blive overhalet af en anden ansøger, selvom adjunkten har opfyldt alle formelle krav om forskning, undervisning, etc."

Videnskabsministeriet: Ingen garantier

Fagforeningerne vil bruge påvisningen af den dårlige overgangsfrekvens til at presse på for at forbedre karriereudsigterne, enten ved et system, hvor en adjunkt efter faglig bedømmelse bliver oprykket som lektorstilling eller ved afskaffelse af adjunkttrinnet og indførelse af lektorater med 2-4-årige prøveansættelser.

Men den slags lægger undersøgelsen slet ikke op til, mener Videnskabsministeriet ved vicedirektør **Rene Bugge Bertramsen**: "Undersøgelsen indikerer godt nok et problem, ja, men det handler om at forskningsadjunkturene (*mso*) ikke skal være en holdeplads, som ikke fører nogle steder hen. Løsningen er at afskaffe nogle af de mange adjunkt kategorier og gøre systemet mere fleksibelt".

Men det kan vel heller ikke kaldes en karrierevej for de ordinære adjunkter, når mindre end halvdelen går over til et lektorat?

"Der skal ikke udstedes garanti for overgang. Adjunkturet er en kvalifikationsstilling. Lektorater besættes efter åbent opslag, og sådan skal det fortsat være. Systemet er sådan, at lektoraterne går til de bedst kvalificerede".

Men hvis Videnskabsministeriet lægger op til endnu mere åbne og fleksible ansættelsesformer end nu, så er det svært at se, at karrierevejen for de unge bliver bedre?

"Der kan ikke udstedes en karrieregaranti. Men karrierevejene skal gøres mere tydelige", slutter vicedirektøren, som dog ikke vil nærmere ind på, hvordan det skal gøres. Han fortæller endelig, at ministeriet nu vil undersøge, hvad der er blevet af de "forsvundne" adjunkter. "Måske har de fået forskerstillinger udenfor universiteterne eller i udlandet ..."

jØ

CVU: Tørnæs manipulerede 3
- da hun 'glemte' at høre universiteternes mening. Og Videnskabsministeriets høringsvar er hemmeligt ...

Jelling Universitet ...
- og Herning Universitet. Snart kan CVU'erne smykke sig med titlen "University College" uden at forske

Ny Løn 6
- fungerer ikke på forsknings- og universitetsområdet. FAGLIG KOMMENTAR

Sektorforsker politiserede 10
- påstod Ritt Bjerregaard. Nej, vi var under tidspres, men vi lagde vores forudsætninger klart frem for regeringen og oppositionen, svarer forskeren, der er ked af virakken

Tid til vejledning 11
Lærere på nogle fag føler, at smertegrænsen er nået, når der kun er afsat 20 timer. Men timetallet varierer enormt mellem fagene

"Nogle gange føler jeg mig helt tåbelig 12
- over at stræbe efter at blive lektor. Ung forsker fortæller om universitetskarrieren som blindgyde. INTERVIEW

Traditionel industripolitik 14
Regeringens plan om forskningsfond på 16 mia. kroner til højteknologisk forskning mødes med kritik fra arbejdsgiverside: Der mangler noget

Fejde om sundhedsforskning 16
Venstremanden og lægen Jørgen Winther har udgivet en kontroversiel bog om kostvaner og fødevarerforskning. Den angriber både landbruget og den omstridte sukkerforsker Arne Astrup

Bær slips 18
ESSAY: Den gamle universitetslærer giver gode råd til sin nevø, som overvejer en universitetskarriere

Se INTERVIEW side 12: "Nogle gange føler jeg mig helt tåbelig ..."

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Otto Meyer, Dyr lægeforeningen
Anders Correll, Jordbrugsak.
(ansv.hav. for dette nummer)

Journalist Nynne Bjerre Christensen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

16. maj 2004

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyr lægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

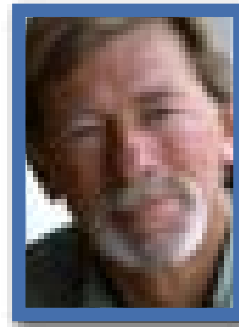
Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

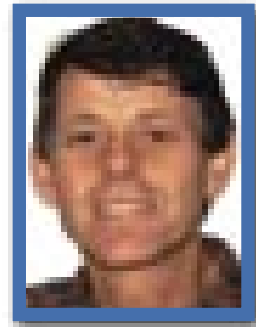
LEDER

Af Anders Correll, JAF

Lars Kamp Nielsen, DF

Otto Meyer, DDD

Har forskerne nu fået arbejdsro?

Torsdag den 22. april vedtog Folketinget Lov om sektorforskningsinstitutioner. Selve vedtagelsen forløb uden de store sværdslag. 106 stemte for - resten var fraværende. Omtalen i forbindelse med selve vedtagelsen kan vel nærmest betegnes som larmende tavshed. Sektorforskningens direktørkollegium (SEDIRK) har heller ikke kommenteret den nye lov. Derfor er det vel rimeligt at spørge, om der tale om et godt stykke politisk håndværk - så forskerne nu kan få arbejdsro?

Der er ingen tvivl om, at der bag kulisserne er ført intense forhandlinger om hvem og hvor mange af 25 sektorforskningsinstitutioner, som skulle fusionere med et universitet eller en anden sektorforskningsinstitution. Selvom den nye lov først træder i kraft den 1. januar 2005, så er der pr. 1. januar 2004 gennemført 7 sammenlægninger/fusioner og yderligere en er på vej. De 17 tilbageværende sektorforskningsinstitutioner skal nu trimmes, så de alle får en bestyrelse og en forskningsmålsætning, der kan sidestilles med de krav, man stiller til universiteterne. En væsentlig forskel er dog, at sektorforskningen stadig har rådgivning og forskning som de centrale opgaver, mens kerneopgaverne for universiteterne er uddannelse og forskning.

Som noget nyt er sektorforskningsinstitutionerne nu også forpligtet til at deltage i uddannelsesaktiviteter på universiteterne. Endnu mangler dog en enkelt, men ikke uvæsentlig detalje: Hvem der skal betale for denne undervisning?

Det må dog betegnes som krusninger på overfladen, sammenlignet med det stormvejr, sektorforskningen har været ude i de seneste mange år, med flere på hinanden følgende sparerunder. Sparerunder, der ikke blev motiveret med en klar udmelding om, hvad man ville med sektorforskning

gen, og hvilke kerneområder der i fremtiden skulle sættes på. Sparerunder, der i høj grad har skabt utryghed blandt medarbejderne, fordi man aldrig kunne være helt sikker på, om den besparelse/fyringsrunde man netop havde gennemført var den sidste.

Regeringen bad i 2002 Danmarks Forskningsråd om at iværksætte en gennemgribende undersøgelse af sektorforskningens rolle i det offentlige forskningssystem. Anbefalingerne herfra skinner klart igennem i den nye lov. Det er dog ingen hemmelighed, at der i regeringen er stærke kræfter, som gerne havde set en mere gennemgribende reform på sektorforskningsområdet og langt mere af denne forskning sammenlagt/fusioneret med universiteterne.

Nu er det jo helt legitimt, at være kritisk overfor den nye lov, hvad enten man mener at den er for slap eller for skrap. Men det er ikke det afgørende lige nu, **hvor loven er vedtaget**. Det afgørende er, om der med den nye lov er skabt både politisk og økonomisk ro om sektorforskningen, så forskerne efter flere års **turbulens** nu kan se fremad og koncentrere sig om det de skal, nemlig **at drive forskning indtil højeste internationale niveau - og sikre, at den viden der også fremover skal understøtte beslutninger i Folketinget bygger på et både forsvarligt og uvildigt grundlag**. Kravene til forskerne er i forvejen mangartede, herunder **at formidle videnskabeligt, at formidle populært, at udvikle patenter, at samarbejde med forskere nationalt og internationalt, at samarbejde med erhvervslivet, at undervise studerende, at vejlede specialestuderende og ph.d.-studerende, at skrive ansøgninger, at projektstyre og tidsregistrere osv.** Derfor, **har forskerne nu fået arbejdsro?**

CVU: Tørnæs manipulerede

Nu skal lærerseminarier til at kaldes universiteter – "University College". Men universiteternes protester over udvanding af begreberne blev frasorteret af Undervisningsministeriet

Hvis det står til undervisningsminister Tørnæs skal centre for videregående uddannelse (CVU'er) i Jelling, Herning m.fl. nu have lov til at kalde sig universiteter. Det var der tilsyneladende bred enighed om, hvis man fulgte ministerens præsentation af lovforslaget for Folketingets medlemmer.

Men ministeriet "glemte" protesterne. Man valgte primært at høre de CVU'ere, som er så interesserede i titlen. Og ministeriet valgte derefter kun at referere de officielle høringsparter - mens Rektorkollegiets protester i et uofficielt høringssvar ikke blev refereret! Folketingets medlemmer blev dermed ikke orienteret om universiteternes protester over forslaget.

"Det er helt utilfredsstillende, og bundhamrende naivt at tro, at man kan fortie protester mod regeringens forslag. Men det er meget foruroligende for demokratiet", siger SF'eren **Morten Homann**.

Rektorkollegiet: Udvanding af universitetstitlen

Rektorkollegiet indsendte uopfordret sine kommentarer med protest mod udvandingen af universitetstitlen. Rektorkollegiets formand **Linda Nielsen** forklarer:

"Vi vil jo altid gerne høres, og det principielt vigtige er jo, at vi især gerne vil høres i sager, som vedrører universitetsverdenen. Og denne sag om titlen 'university college' og forskningstilknytning har jo væsentlig interesse for uni-

versiteterne. Vores indspark kunne være interessant for en bredere kreds, herunder Folketingets medlemmer".

Politiserer Undervisningsministeriet, når de udelukkede kritiske røster fra høringsfasen?

"Det må enhver vurdere for sig selv".

Undervisningsministeriet: Sander havde klaret sagen med universiteterne

Burde universiteterne som vægtige interesser i universitetstitlen ikke høres om et sådant lovforslag, lyder spørgsmålet til kontorchef **Jørgen Winther** fra UVM:

"Vi hører normalt ikke Rektorkollegiet – som jo hører under Videnskabsministeriet - om undervisningsministerielle forhold. Lovforslaget bygger jo på en aftale med Videnskabsministeriet, som sammen med os udarbejdede en 'vidensrumsrapport' sidste år, og lovforslaget indeholder ikke noget nyt i forhold hertil. Jeg går ud fra, at Videnskabsministeriet har klaret spørgsmålet af med sit bagland".

I hvilket omfang Videnskabsministeriet havde "klaret spørgsmålet af med sit bagland" er uklart. Vicedirektør **Rene Bugge Bertramsen** forklarer, at ministeriet gjorde Rektorkollegiet opmærksom på høringsrunden og at kollegiet valgte at afgive svar. Han forklarer også, at Videnskabsministeriet ikke opponerede på vegne af universiteterne i titelspørgsmålet i sit høringssvar til Undervisningsmini-

Vicedirektør Rene Bugge Bertramsen:
Videnskabsministeriet vil ikke ud med sit høringssvar

steriet – men man vil ikke give aktindsigt i høringssvaret (under henvisning til, at ret til aktindsigt ikke gælder lovforberedende arbejde).

(Som en krølle på historien hører, at kontorchef Winther fra Undervisningsministeriet i en efterfølgende telefonopringning kort og godt oplyste, at ministeriet nu "ekstraordinært" havde oversendt Rektorkollegiets høringssvar. Det skete en uge før lovforslaget skulle til 2. behandling).

jo

Se næste side...

Forskningsvogtning i Århus

Ensartede regler for alle. Hidtil har forskellige procedurer gjort sig gældende på fakulteterne, og et enkelt har slet ikke haft forskningsvogtning. Der er ikke tale om nye krav, forsikrer Rektor

I årevis har Københavns Universitet haft forskningsvogtning med formelle regler og normer. Og nu skal det videnskabelige personale i Århus også underlægges formelle regler og procedurer, så de samme regler gælder for alle institutter. Det er institutlederen, der hvert forår skal evaluere medarbejdernes forskningsindsats over en løbende treårs-periode. Reglerne fastlægger ansvaret mellem institutlederen, afdelingslederen, studielederen og dekanen, hvis der er problemer med en medarbejder. Og de fastlægger, at der er sanktioner på tre niveauer: Henstilling, advarsel og uansøgt afskedigelse.

De præcise krav til VIPerne fastlægger institutterne selv – i overensstemmelse med nationale og internationale fagmiljøer. Men rektor **Niels Christian Sidenius** fastslår allerede nu, at reglerne

ikke vil medføre nye krav til forskningsmedarbejderne.

"Hvis ikke forskningsmedarbejderen har haft en tilfredsstillende forskningsproduktion, så skal man selvfølgelig kigge på, hvad den pågældende så i øvrigt har lavet. Og i masser af tilfælde har den pågældende haft andre opgaver, der selvfølgelig betyder, at der ikke er blevet produceret helt så meget," siger han.

Rektor: Spilleregler

Han forventer ikke, at reglerne vil gøre den store forskel for medarbejderne.

"Jeg forventer absolut ikke, at der bliver fyret flere. Langt hen ad vejen har man jo hidtil på forskellig vis taget hånd om det. Men når der nu er det, man kan kalde tilsyn eller opsyn med forskningsindsatsen, så er det rimeligt at alle, både

ledelsen og de ansatte, ved at det er tilfældet og ved hvilke spilleregler, det foregår efter. Det er en almindelig anstændighed. Så vi skal ikke intensivere jagten på folk, der måske i perioder har problemer," siger Niels Christian Sidenius.

Han har indtryk af, at medarbejderne er trygge ved den nye ordning.

"Altså, der eksisterer jo den myte, at det er umuligt at fyre folk på et universitet, hvis de ikke laver det, de skal. Men det sker jo faktisk – uanset om der er forskningsvogtning eller ej. Og det er de ansatte godt klar over, langt de fleste mener også, det er i orden at der forlanges noget af dem. Og at det er gennemskueligt, hvordan det foregår," siger han.

Se reglerne på:
<http://www.au.dk/da/20-05.htm>

Jelling Universitet og Herning

Snart kan både Jelling og Herning smykke sig med titlen "University College", hvis det står til Tørnæs og Sander

Såvel CVU Jelling som videnskabsminister Sanders ynglinge i HHH (Handels- og Ingeniør-højskolen i Herning) kan nu se frem til at få universitetstitlen "university college". Det bliver konsekvensen af Undervisningsministerens lovforslag L196 om CVU'erne.

Da titelændringen var til debat for et halvt år siden, sagde ministeren, at den især var møntet på de fire ingeniørhøjskoler, fordi de mest lignede universiteter. Men lovforslaget åbner nu op for alle, og kriterierne tegner til blive (lokal-) politiske: Titlen skal tildeles efter "kvalitetsvurdering" af CVU'ets samlede "kapacitet". Det er CVU'et selv, som i samarbejde med interessenter og fagkyndige personer, skal fastlægge kriterierne. Og godkendelsen skal herefter gives af Undervisningsministeren.

Oppositionen: Symbolpolitik

Uklarheden over kriterierne svæver i vinden, sagde tidligere undervisningsminister **Margrethe Vestager** (RV) ved 1. behandlingen af lovforslaget: "Hvad er det for nogle 'kvalitetsstempler', som titlen 'University College' skal hvile på? Hvad er det for nogle kriterier, hvordan skal de fastsættes, hvordan skal de kontrolleres?"

SF'eren **Morten Homann** mente, at universitetstitlen ville give signalforvirring i forhold til universiteterne og arbejdsdelingen mellem universiteter og CVU'er. Men han mente, at Undervisningsministerens motiver var nogle helt andre end et kvalitetsløft:

"Det har vist sig noget mere besvær-

ligt at få denne CVU-dannelsesproces til at fungere og at man er langt fra den oprindelige vision. Og nu forestiller Regeringen sig så, at ved at uddele universitetstitlen, kan man markere, at der er nogle institutioner, som realiserer visionen! Når de endelig lever op til lovens bogstav og ånd, så får de som tak for hjælpen en ekstra titel!"

Socialdemokraternes ordfører kaldte titelforslaget for "symbolpolitik, der ikke koster noget".

Tørnæs' bedste argument: Et stærkt ønske fra sektorens side

Samtidig fremgår det af lovforslaget, at det kun er nogle CVU'er som vil få titlen i første omgang. Det antyder oprettelsen af A- og B-uddannelser. De som opfylder visionen, og de som ikke gør det:

"Er det ikke besynderligt, at man uddele universitetstitlen til dem, som opfylder visionen, mens man samtidig anerkender, at andre CVU'er faktisk ikke lever op til lovens krav og betingelser? Men betyder det, at vi skal have en ny betegnelse for universiteter, som er lykkedes som universiteter, en ny for gymnasier, som er lykkedes som gymnasier osv.", spurgte Homann.

Socialdemokraternes uddannelsesordfører **Carsten Hansen** kaldte det en gråzone og foreslog sarkastisk, at de ikke-godkendte skulle kaldes "University of CVU".

Undervisningsminister **Ulla Tørnæs** argumenterede ikke særligt overbevisende for titelændringen.

"Forslaget om titelændring beror ganske enkelt på et meget, meget stærkt ønske fra sektorens side ..."

Protester fra universiteterne

Titelændringen mødes med modstand i universitetskredse. Rektorkollegiet protesterede mod udvandingen af universitetstitlen, for titlen forbindes normalt med forskende institutioner. CVU'er er ikke-forskende, men i bedste fald knyttet til universiteter gennem aftaler om "forskningstilknytning", hvilket betyder at man kan opkvalificere sig ved at trække på et universitets forskning. Betegnelsen "University College" angiver nemlig i udlandet, at den pågældende institution er knyttet til et bestemt universitet, men titlen bruges ikke om helt uafhængige institutioner. Samtidig signalerer en tilde-ling af "University College"-titlen til de bedst fungerende CVU'ere, at de ligner et universitet mest muligt.

Fleere af oppositionens modstandere af titelændringen påpegede, at det er urigtigt, når lovbemærkningerne henviser til, at det er en internationalt anerkendt titel: "Det er vigtigt, at vi har en titel, som ikke adskiller sig fra andre landes uddannelsesinstitutioner vedrørende de mellemlange videregående uddannelser", sagde Carsten Hansen.

Engelske erfaringer fortæller ligeledes, at den erklærede hensigt er at opkvalificere de nye erhvervsskoler, men den faktiske konsekvens er en nedgradering af de gamle universiteter.

Ingen af de danske CVU'er har den forskning, som normalt forbindes med universitetstitlen. Selv om det danske "university college" øjensynlig er en institution, som ikke er et universitet, vil det i udlandet formentlig blive opfattet som et sådant. Et af Englands mest anerkendte universiteter hedder fx University College London (se www.ucl.ac.uk)

Nedlæggelse af studiebestyrelser – og lokaldemokratiet

De nuværende CVU'er for lærere og pædagoger, sygeplejersker, ingeniører, socialrådgivere og andre har en struktur med selvstændige studiebestyrelser for hver af partnerne. Lovforslaget lægger op til at disse erstattes af en fælles bestyrelse, og det kalder oppositionen en afdemokratisering og en centralisering.

Fleere af ordføreren gjorde sig lystige over, at Venstre gerne vil stå som forsvare af det lokale demokrati, men nu vil indføre en enstrengt ledelsesform med stærk centralisering. Det betyder nemlig ikke blot mindre indflydelse til

Sanders hjemby står til universitetstitel

Vejen er nu åben for, at videnskabsminister Sanders hjemby Herning kan få universitetstitlen. HHH – Handels- og Ingeniørskolen i Herning vil nemlig aspirere til titlen "University College". Videnskabsministeren glimrede ved sin passivitet, da lovforslaget var til 1. behandling i Folketinget. Hvis nogle troede, at han ville forsvare sit ressortområdes interesser – universiteternes titel – så tog de fejl.

Videnskabsministeriet har ikke opponeret på vegne af universiteterne i titelspørgsmålet i sit høringssvar om lovforslaget, oplyser vicedirektør **Rene Bugge Bertram** fra ministeriet.

Når Videnskabsministeriet ikke forsva-

rer universitetstitlen er det så udtryk for, at man er uenige med universiteterne - Rektorkollegiet - i at titlen undergraves?

"Titlen har jo ikke noget at gøre med, at CVU'erne forsker, skal have professorer eller grundforskning. Titlen skal understøtte deres internationale samarbejde".

Når Sander ikke forsvare universitetstitlen på universiteternes vegne, skyldes det så hans skjult ønske om, at HHH i hans hjemby skal have titlen universitetstitlen?

"Mig bekendt har det ikke indgået i overvejelserne", slutter Sanders embedsmand.

Universitet og ...

Videnskabsminister Sander og undervisningsminister Tørnæs er tilsyneladende helt enige om, at CVU'ere skal have universitetstitlen

de enkelte uddannelsesgrene, men også til de studerende, som i dag sidder med i studiebestyrelserne.

Socialdemokraternes Carsten Hansen kaldte det en skærpet centralisering, når partnerens medejerskab og medindflydelse svækkes og det skaber usikkerhed i CVU-processen.

Nogle af ordførerne lavede en sammenkædning, hvor universitetstitlen og de dertil hørende økonomiske midler bliver betinget af, at institutionen har nedlagt studiebestyrelserne.

Vestager: ”Af bemærkningerne fremgår, at CVU-bestyrelsen ikke kan nedlægge en partners uddannelsessted uden Undervisningsministerens samtykke. Men lovændringen betyder reelt, at partnerens identitet, særkende og mulighed for at fastholde denne forsvinder i de nye bestyrelser”.

Pernille Rosenkrantz-Theil (Enhedslisten) spurgte tre gange Undervisningsministeren. Efter to vævende svar bekræftede Tørnæs, at det er rigtigt, hvis en institution en gang har nedlagt studie-

bestyrelserne, så kan de ikke genoprettes. Men så henviste hun til, at der under den nye struktur kan oprettes ”faglige råd”.

Theil: ”Jamen de faglige råd får ingen kompetencer, ingen selvstændigt beslutende kompetence i sammenligning med selvstyret i den nuværende studiebestyrelse”.

Spørgsmålet om nedlæggelse af studiebestyrelser bliver et hedt spørgsmål i lovbehandlingen.

jo

Langballe: Udvandning af universitetsbegrebet

Louise Frevert fra det regeringsbærende parti Dansk Folkeparti var ordfører for partiet, og hun støttede Regeringens CVU-forslag. Det gør hendes partifælle Jesper Langballe ikke:

”Titler skal bruges med mening, når de klargør en sektors aktiviteter. Men forslaget om universitets-titel til CVU'er med seminarier, sygeplejersker m.fl. er jo en udvandning af universitetsbegrebet. I forvejen har vi 11-12 universiteter, hvor det måske kan diskuteres, om alle lever op til en klassisk definition af, hvad et universitet er. Nu skal andre, som endda slet ikke har forskning som en del af sin aktivitet, så have titlen. Det er ikke en opkvalificering af disse lokale seminarier,

Jesper Langballe

det vil tværtimod være en nedgradering af universiteternes aktiviteter”, mener Langballe.

Han kalder det for ”en utrolig og meningsløs begrundelse”, når undervisningsminister Tørnæs ved førstebehandlingen af lovforslaget sagde, at titelopgraderingen ”ganske enkelt beror på et meget, meget stærkt ønske fra sektorens side”.

På spørgsmålet om han vil stemme imod lovforslaget, når der skal stemmes om det i Folketinget i maj, svarer Langballe:

”Det kan jeg ikke love her og nu. Nu skal vi først have gennemdrøftet det ved et gruppemøde i partiet ...”.

Jesper Langballe gjorde sig sidst bemærket på universitetsområdet, da han som ordfører gik imod universitetsloven.

L132: Skattefradrag

Private firmaer kan få godkendt skattefradrag af lønudgifter til "forskning". Åbning for skattetænkning, sagde oppositionen. Og i Norge har et lignende fradrag ikke haft den ønskede effekt

Nu kan mindre og mellemstore danske firmaer få dækket sine lønudgifter i virksomheden fra det offentlige. De skal bare sige, at de har brugt penge på "forskningsaktiviteter", for så kan de få et 150 pct.-procents skattefradrag. Der åbnes op for skattetænkning under dække af forskning...

Sådan lød Folketingets oppositions kommentar til Regeringens netop gennemførte lovforslag om forskningsfradrag på 150 pct. til private firmaer. Protesterne var mere eller mindre skarpe, men der blev talt om "tab af skatte kroner i milliardklassen", når Regeringen afsætter 166 mio. kroner årligt til formålet. Socialdemokraten Henrik Sass Larsen kaldte det en "udgiftsglidning" og "mulighed for kreativ regnskabsføring". SFs ordfører Morten Homann kaldte det "uansvarlig omgang med skatte kroner":

"Forslaget er en meget upræcis og usikker måde at fremme forskning på, det er en meget præcis og målrettet måde at fremme spekulation på, for det vil det gøre det muligt for større virksomheder, som har kapaciteten, at konvertere almindelige lønudgifter til forskningsudgifter", sagde Morten Homann. SF vil hellere bruge offentlige forskningspenge på at støtte offentlige forskningsaktiviteter end på erhvervsstøtte.

Formelt opføres de 166 mio. kroner – hvis de "udbetales" til firmaerne - på "Forskningens finanslov", og bidrager dermed statistisk til at højne Statens og Regeringens forskningsindsats.

Videnskabsministeriet garant mod skattefup

Den nye lov er en udvidelse i forhold til tidligere, hvor skattefradraget blev bevilget til samarbejdsprojekter mellem

Skatteminister Svend Erik Hovmand optrådte bemærkelsesværdigt arrogant

den private part og en offentlig forskningsinstitution. Nu kan skattefradraget også bevilges til private firmaers egne lønudgifter til "forskning".

Og Regeringens svar på beskyldningerne om, at der åbnes et skattehul blev afvist med henvisning til, at skattefradrag skal godkendes af Videnskabsministeriet, som således bliver garant for, at der faktisk forskes for fradraget. Skatteministeren, som stod for lovforslaget, kaldte det en forenklet procedure.

"Men hvad skal de mere præcise fradragskriterier være? Og hvem skal bedømme hvad der er normale lønudgifter og hvad er pludselig forskningsudgifter", spurgte socialdemokraten.

Skattefradrag har været fiasko

Oppositionen pegede på, at Regeringen med de udvidede muligheder for skattefradrag forlænger en ordning, som har været en fiasko indtil nu.

Skattefradragsordningen for private firmaer på forskningsudgifter på 150 pct. var en fiasko. Kun hhv. 4 pct. og 15 pct. af rammen blev brugt. (I 2002 var forbruget 7,3 mio. kr. og i I 2003 var forbruget 25,1 mio. kr. ud af en årlig beløbsramme på totalt 166,7 mio. kr.).

Ved 1. lovbehandling i januar optrådte skatteminister Svend Erik Hovmand bemærkelsesværdigt arrogant, da han på et direkte spørgsmål svarede, at han ikke havde "en konkret opgørelse lige ved hånden".

Industrien tillagde fiaskoen med skattefradraget "bureaukrati besvær"

med ansøgningsproceduren, og krævede enklere rammer, og det har regeringen nu imødekommet med en bredere lov.

Norge: Offentlig støtte skal erstatte privat indsats?

Oppositionspartierne undrede sig over, at der ikke er foretaget en evaluering af de hidtidige ordninger. De bad derfor Skatteministeren redegøre for, om direkte tilskudsordninger eller skattefradrag for 166 mio. ville give "mest forskning for pengene"?

Det svarede han ikke kontant på, men henviste bl.a. til gode erfaringer i udlandet.

I Norge har man imidlertid ikke konstateret en sådan positiv effekt. Her har man haft en ordning, hvor 20 pct. af projektomkostningerne kunne udløse skattefradrag. Til ordningen havde den norske regering afsat et årligt tab af skatteindtægter på 900 mio. kroner i 2003, men det er uklart, hvor stor en del, der er udløst. Og samtidig fortæller den norske statistik over industriens forskningsindsats, at denne er faldende.

Det har fået forskningseksperter Egil Kallerud til at stille spørgsmålet om tilskudsordninger contra skattefradrag på en anden måde: Fører ordningen til, at substitutionsproblemet vokser, dvs. at den offentlige støtte erstatter snarere end støtter den private forskningsindsats?

Det spørgsmål er endnu ikke stillet helt så åbenlyst i den danske forskningspolitiske debat ...

L177: Aktieselskaber

Lovbehandlingen af L177, hvorefter universiteter kan oprette aktieselskaber med kommercielt sigte med henblik på "teknologioverførelse" er gået ind i sin sidste fase. Ministeren besvarede de sidste spørgsmål mandag d. 26. april og det var desværre for sent til, at FORSKERforum kunne nå at omtale disse. Interesserede henvises til folketingets hjemmeside.

Videnskabsudvalget afgiver betænkning om lovforslaget d. 5. maj 2004, hvorefter det er klart til vedtagelse i tinget.

Ny Løn fungerer ikke på forsknings- og universitetsområdet

Mogens Ove Madsen, fmd. f. DJØFs &
Leif Søndergaard, fmd. f. DMs universitetslærere

"Ny Løn skal blive til bedre løn!"

Det var den konklusion, som KTOs formand kom til i efteråret efter en evaluering af ny løn i amter og kommuner. AC har som opfølgning på OK-02 sammen med personalestyrelsen evalueret hvordan Ny Løn virker på universiteter og sektorforskningsinstitutioner. Lad det være sagt med det samme: AC-organisationernes konklusion er ikke den samme som Personalestyrelsen, men den samme som KTO's: Ny Løn virker gennemgående for dårligt. Den er ikke velegnet til et område hvor økonomien er så centralistisk styret via finansloven som på dette område, og slet ikke hvor der har været nedskæringer. Ny Løn er således ikke oplagt på undervisnings- og forskningsområdet.

Undersøgelsen viser også at på universitets- og forskningsinstitutionsområdet genfinder man *borgmestereffekten*, altså at de personer, der sidder tæt på ledelsen eller beskæftiger sig med noget der lige i øjeblikket har ledelsens bevågenhed, har størst chance for at få tillæg. Men lønsystemet administreres vidt forskelligt ved forskellige institutioner, mange steder er der ikke en tillægspolitik, nogle steder anvendes hovedsagelig engang tillæg, nogle steder finder kun skinforhandlinger

sted idet den øverste ledelse har vetoret overfor lokalt opnåede resultater.

De steder hvor Ny Løn virker, er der, hvor der generelt er *tilstrækkeligt med penge* i system, ikke er afsat lønpuljer og findes en aftale om objektive kriterier for varige tillæg som udgør flertallet af tillæg og hvor forhandlinger ikke foregår i for små enheder mellem parter som har den endelige forhandlingskompetence.

Dybest set er der brug for et andet lønsystem og som minimum er der brug for at skrive en ny vejledning til Ny Løn, der specifikt stiller krav til f.eks. aftale- og forhandlingsforløb og balancen mellem forskellige tillæg på en helt anden præcis måde end den oprindelige vejledning.

Organisationernes frygt for at det lavere sluttrin på den ny lønskala skulle medføre lønnedgang har vist sig at være velbegrunder. Mange steder er det yderst vanskeligt bare at forhandle sig til tillæg der bringer folk på Ny Løn op på niveau med kolleger med samme kvalifikation på gammel løn. Ligeledes kan der iagttages en stigende lønspredning, som skaber vanskeligheder for arbejdsklimaet.

Omfanget af midlertidige og engangsvederlag er mange steder så stort at det for medarbejdergrupperne er fuldstændig

uigennemskuelig og uforudsigelig hvad de kan opnå i løn. Dette har den yderligere konsekvens, at det gør det umuligt at oplyse potentielle ansøgere til nye stillinger om det lønniveau, de kan forvente.

Det betyder at der ingen karrierevej er, som kan give en ung medarbejder mulighed for at planlægge den økonomiske fremtid for sin familie. I værste fald bevirker Ny Løn altså, at det bliver vanskeligt at tiltrække de bedst kvalificerede medarbejdere, fordi en nyansat lektor altid vil være på den nye lønskalas sluttrin.

Og det vel at mærke på et niveau, hvor vedkommende på organisationernes privatlønstatistik kan se at 75% af hans studiekammerater i den private sektor har en løn, der er større end hans. Han har altså et uacceptabelt lønfeberslæb i forhold til det tilsvarende private forskningsmarked.

ACs og personalestyrelsens undersøgelse af Ny Løn viser, at den ikke kan erstatte en centralt aftalt løn, og at den eneste mulighed for at sikre en rimelig lønudvikling på det offentlige forskningsområde er sikring af *en mærkbar tillæg-udvikling*. Derfor må der ved overenskomsten 2005 sikres væsentlige forbedringer til såvel Ph.D.'ere, adjunkter som lektorer.

TIL MEDLEMMER AF DJØF

– hvis du vil være sikker på at modtage FORSKERFORUM fremover:

FORSKERforum går på grund af portoforhøjelser over til at udsende bladet samlet i pakker til alle på større arbejdspladser. DJØFs medlemskartotek råder ikke over oplysninger om medlemmernes arbejdssted. Derfor bedes abonnenter indrapportere præcise oplysninger om deres arbejdsadresse, jf. vedlagte, hvis de vil være sikre på at modtage bladet fra juni-nummeret.

Fornavn(e)

Efternavn

Medlemsnr. (står lige over dit navn bag på bladet) eller fødselsdato

Arbejdsstedsadresse:

Navn på universitet, sektorinstitution el.lign.

Institutnavn

Gade-/vejnavn

Evt. postboks

Postnr.

By

Oplysningerne sendes til DJØF (senest) 11. maj 2004 via mailadressen

forskerforum@djoef.dk

eller du kan give oplysningerne til

DJØFs Medlemsadministration på telefon 3395 9700

Magtudredningen uenig

Valgte at glatte ud og fremlægge koncensus-formuleringer. Men hvorfor lagde man ikke uenighederne frem til åben videnskabelig debat, spørger kritiker

Magtudredningens ledelse var uenige om centrale vurderinger i udredningens slutrapport. Men i stedet for at afsløre de forskellige fortolkninger – fx i mindretalsudtalelser eller lignende – valgte man en konsensusmodel, hvor parterne bøjede af og blev enige om den formulering, som kom til at stå i slutrapporten. Videnskabeligt møder den fremgangsmåde kritik:

”Det ville have været betydeligt mere videnskabeligt, hvis man klart havde lagt sine forskellige værdipræmisser frem og der ud fra præsenteret forskellige fortolkninger”, siger lektor **Erik Christensen**, som har været en af kritikerne af Magtudredningens slutrapport.

Det var hans indlæg under en konference d. 30. marts om Magtudredningen, der fremprovokerede afsløringen af uenigheden i Magtudredningens fem mands ledelse.

Uenighed om samleterminologi: ”Informationssamfund”

Lektoren påpegede på konferencen, at det er et stort problem i Magtudredningens slutrapport, at man bruger udtrykket ”informationssamfund” som samle-karakteristik af vores samfund (*som det fx sker på side 192*):

”Hvis man bruger et informations-samfunds-paradigme sådan som forskningsledelsen har gjort, så tenderer man på forhånd til at se samfundet organiseret i netværk og mindre hierarkisk, og menneskene som værende individualistiske, rationelle og reflektive. Men individualiseringen kan både tolkes som noget positivt, men også negativt, at flere folk er blevet mere egoistiske og snævertsynede. Her vælger forskningsledelsen den første fortolkning, hvor jeg godt kunne have tænkt mig mere diskussion af forskellige tolkninger”, siger Erik Christensen, der mener, at det er en af grundene til, at Magtudredningens grundkonklusioner er blevet så positive, som de er. Folkestyret er robust og har det bedre, end man kunne forvente, er hovedkonklusionen.

Informationsparadigmet påvirker for eksempel også vurderingen af, at danskernes deltagelse i kollektive organisationer, som politiske partier og fagforeninger, er faldet set i forhold til stigningen i nogle mere individuelle aktiviteter.

”Men hvis man lægger et informations-samfundsparadigme til grund, så er det ikke så alvorligt, fordi det bliver vejret op af den individuelle politiske handling, der vurderes højt”, siger han.

Kritiker: En udredning til politikerne eller til videnskaben?

Men Erik Christensen ville ud fra et akademisk synspunkt hellere have set en dis-

kussion mellem ledelsens forskellige fortolkninger end den konsensusfortolkning, der blev trykt i bogen. Nu har forskerne bøjet af på deres vurderinger for at afgive en ”kommissions-rapport” til politikerne i stedet for at aflevere alle sine fortolkninger til forskersamfundet.

”Det var interessant, at ledelsen var åben nok til at fortælle, at der havde været uenighed. Men som forsker havde det været mere interessant at få den debat i bogen. Det ville have været betydeligt mere videnskabeligt, hvis man klart havde lagt sine forskellige værdipræmisser frem og der ud fra præsenteret forskellige fortolkninger. Nu ser slutrapporten ud, som om den er videnskabelig og at der er konsensus, men i virkeligheden er det en slags politisk rapport, der bygger på videnskab”, siger Erik Christensen.

Han erkender dog, at en slutrapport, der skal opsummere omkring 50 publikationer, nærmest er en umulig genre.

”Det er et stort projekt og ledelsen har nok følt, at hvis videnskaben stod sammen overfor politikerne, så ville de stå stærkere. Man har måske følt sig forpligtet til at aflevere et samlet projekt. Det er den ene side af det. Den anden er, at hvis den enkelte skulle skille sig ud, er der alle mulige hensyn at tage; hvor grundlæggende er uenigheden, hvor meget vil man skille sig ud? Der er jo også fremtiden i det videnskabelige samfund at tænke på”, siger Erik Christensen.

Magtudredningen vil ikke uddybe uenigheden

Det var **Signild Vallgård** fra Magtudredningens ledelse, der afslørede uenigheden, idet hun ikke var utilbøjelig til at give Erik Christensen ret i kritikken af samlebegrebet ”informationssamfund”, da hun fik ordet efter hans oplæg på konferencen. Hun afslørede, at der havde været delte meninger i ledelsen om, hvorvidt paradigmet var for groft og unuanceret.

Efterfølgende har Signild Vallgård ikke ønsket at uddybe, hvad diskussionerne i ledelsen gik på og hvorfor det ikke fremgik af slutrapporten, at der var delte meninger om præmisserne i bogen. Hun meddeler i en e-mail til FORSKERforum, at sagen var alt for lille til at lave en mindretalsudtalelse på, og at den ikke er værd at bruge tid på.

Mere presti

For blot ti år siden kunne man vente år og dag på at få en bog bestilt hjem fra et udenlandsk bibliotek. Nu kan man hurtigt tjekke, hvor i verden den findes – og om bogen er udlånt. Og det sker også sjældnere og sjældnere, at man må vente på at få et slidt eksemplar af et tidsskrift i hænderne – nu ligger de fleste tidsskrifter også online og relevante artikler kan downloades på et øjeblik.

Alligevel er de fleste forskere ikke meget for udelukkende at publicere i elektroniske medier. Her hersker endnu stor konservatisme. Alle Magtudredningens skrifter kommer således i bogform, mens fx småskrifter i den norske udredning blev trykt på nettet. Den udgivelsesform blev mødt af Weekendavisens kritik, fordi bøger er konservative udgivelser. Men Tøgeby forsvarer simpelthen udredningens udgivelsespolitik ved at konstatere, at alt publiceres i bogform med, fordi forskerne kun ville være med, hvis deres produkter blev publiceret i bogform.

Forsker: Prestige i forskningsverdenen

Det dilemma kan en netforsker godt genkende

”Hvis jeg siger til mine kolleger: Jeg vil gerne lave en antologi, vil I være med? Så siger de fleste nok ja. Men det er ikke helt så interessant, når jeg siger, at den kun kommer på nettet”, siger **Simon Heilesen**, der er lektor i netmedier på RUC.

”Det regnes for bedre at komme i bogform, fordi der er en gatekeeper-funktion i forlagsbranchen: Der er normalt en redaktion, der bedømmer kvaliteten”, siger han, der også tillægger prestige en vis betydning i forskerkredse.

”Hvis man spørger forskere, om de foretrækker at komme i et af Harvards tidsskrifter eller blive husstandsomdelt, så kender jeg godt svaret. Så prestige er altafgørende. Og der er endnu ikke opbygget større prestige i netpublikationer, selv om der er en lang række gode tidsskrifter på nettet”, siger han.

Papir er net er under samme system – og alligevel

I dag udkommer mange tidsskrifter både i trykt og i elektronisk form. Fordelene er indlysende: Publikationshastigheden er højere og udbredelsen potentielt større.

nbc

ge i en bog end i netpublicering

Selvom alle forskere har stor glæde af internet, intranet og e-mail, så er det de færreste, der udelukkende vil publicere på nettet. For det kan rejse tvivl om troværdigheden. Men burde projekter af stor offentlig interesse - fx Magtudredningen - ikke være på nettet?

Moderne publiceringsformer er løbet fra bogtrykket – men forskersamfundet holder fast i de gamle former

Man kan abonnere på både papir- og internetudgaven, og de er undergivet helt de samme etablerede bedømmelseskriterier – peer review-systemet er præcist det samme.

Men kun de færreste medier, der regnes blandt de anerkendte, er udelukkende elektroniske. Det kan dog lade sig gøre: Det danske FirstMonday (<http://www.firstmonday.dk>), der meget passende skriver om internet-forskning, er udelukkende netbaseret og alle artiklerne er gratis.

”Man kan se, hvem der er reviewers, man får hele trykhistorien, fra artiklen er kommet ind og til den er udgivet. Og så er man faktisk godt hjulpet,” siger Simon Heilesen, der derfor også er skeptisk overfor, at bøger er det eneste saliggørende, hvis man skal tage værne om sin troværdighed som forsker.

Forlag er ikke lige gode

”Troværdigheden er jo det eneste, vi har at gøre godt med som forskere. Hvis man ikke bliver taget alvorligt, så er man færdig og har ikke noget at lave på et universitet eller en videnskabelig institution,” siger han som forklaring på den skepsis og konservatisme, der hersker i forskerkredse.

”Men hvorvidt det er et kvalitetsstempel at udkomme på tryk afhænger meget af, hvilket forlag der er tale om. Hvis man har en artikel, som man slet ikke kan komme af med, så er der jo altid muligheden for at gå til et University Press of Langbortistan, som vil trykke alt – men

det narrer ikke kollegerne. Man kan også lægge den på nettet selv. Det sidste er da en udmærket og ærlig løsning,” siger han. Han mener godt, at man som læser kan gardere sig mod alt det junk, der flyder rundt i cyperspace.

”Man kan sagtens finde ud af, om artikler på nettet er lødige: Ud over at læse teksten, se på henvisninger og forfatterens baggrund, er en simpel måde at tjekke det på at måle, hvor mange der linker til den. Hvis der er mange, der linker, tyder det på, at den er værd at beskæftige sig med,” siger han.

Han anser i øvrigt ikke peer review-systemet for at være uproblematisk, fordi filteret ikke blot kvalitetssikrer, men måske også holder kontroversielle og nyskabende tanker ude af de etablerede bøger og tidsskrifter.

”Jeg mener ikke, vi kan undvære peer review-systemet, men det er et selvbekræftende system. Der er indbygget et krav om konformitet i det akademiske udgivelsessystem. Men med nettet er det blevet ret let at udfordre de etablerede magtstrukturer, og man ser da også eksempler på, at forskere bryder ud og starter deres eget tidsskrift på nettet. Det kan man jo gøre uden de store omkostninger.”

At forære videnskaben væk på nettet

Weekendavisens argumenterede for, at en storstilet statsfinansieret satsning som Magtudredningen burde være offentligt tilgængelig på nettet. Men forfatterne ville kun publicere i bøger, svarede ledel-

sen. Og når man forlangte 248 kr. for en bog i boghandleren, kunne man jo ikke så godt forære videnskaben væk på nettet.

Men det argument holder ikke, mener Simon Heilesen. I dag kommer alle ministeriernes publikationer både som bøger og pdf-filer, og det samme kunne gøre sig gældende for Magtudredningen.

”Hvis Magtudredningen er en public service-ting, så kunne man da godt følge de samme præmisser og virkelig gøre en indsats for at få resultaterne udbredt. Og hvis man ikke ønsker at forære dem væk, så kunne man lægge manuskripterne på nettet og bede folk om at betale for hver enkelt artikel,” siger han. Det er et fænomen, som bruges af store forlag, for eksempel Sage Publishing (<http://www.sagefulltext.com/>).

”Hvis man ikke er elektronisk abonnent, kan man mange steder angive sit kreditkort-nummer, og så slipper man en dollar eller to for at læse en artikel. Man undgår at betale 50 eller 75 dollars for hele tidsskriftet, for ofte er det jo kun en enkelt artikel, man skal bruge. Jeg tror oven i købet, det kunne blive en glimrende forretning,” siger han.

”Magtudredningen repræsenterer udgivelsesmæssigt en lidt traditionel tankegang; man skal lave nogle bøger, der kan gøre indtryk og se ud af noget. Der er en forestilling om, at udbredelsen til folket netop ligger i, at bogen står på biblioteket eller kan købes hos boghandleren. Men det er en lidt fejlagtig opfattelse, for majoriteten af den danske befolkning er jo på nettet, og hvis de ønskede at læse dele af rapporterne, ville de jo også kunne gøre det der,” siger Simon Heilesen.

nbc

Se også: Simon Heilesen (red.), *Det digitale nærvær. Viden og design i nye medier*, 2004, Roskilde Universitetsforlag

Politiker: Sektorforsker politiserede

Ritt Bjerregaard beskyldte sektorforsker for at politisere i regeringens interesse, da han skulle redegøre for de miljømæssige konsekvenser af oppositionens forslag. Nej, analyserne er lavet korrekt ud fra de angivne forudsætninger, svarer sektorforskeren, som er ked af at være blevet inddraget i et politisk spil

”Seniorforsker Brian H. Jacobsen fra Fødevareøkonomisk Institut (FØI) skulle være uafhængig, men hans beregninger skete på helt ekstreme forudsætninger. En afgift på kunstgødning indgik slet ikke i beregningerne, og det passede regeringen, fordi man ikke vil træde landbruget over tærne. Omvendt havde forskeren valgt forudsætninger, så det kom til at fremstå som om oppositionens udspil kom til at koste masser af danske arbejdspladser. Dermed kom forskeren til at agere i Regeringens partipolitiske spil. Det var helt utilfredsstillende for oppositionen.”

Sådan lød det usædvanlige udfald, som fra Socialdemokraternes miljøordfører Ritt Bjerregaard rettede mod seniorforskeren. Det skete efter at forskeren havde været indkaldt som ekspert i forbindelse med folketingsforhandlinger om vandmiljøplan 3.

Ordføreren var harm. Hun mente, at sektorforskeren havde forbrudt sig mod kravet om sektorforskningens uafhængighed og uvildighed. Hun kræver nu at instituttets ledelse bekræfter, at dens forskere ikke skal ”levere ammunition til partipolitiske forhandlinger”.

Ekstreme forudsætninger

Den navngivne seniorforsker føler sig ilde til mode over at være blevet involveret i de politiske konflikter om miljøpolitikken, men han vil gerne forklare sig. Til politikerens påstand om at det var ”helt ekstreme forudsætninger, forskeren havde valgt”, siger han.

”Det er hendes fortolkning. Man henvendte sig til os (FØI og DMU) for at få en uvildig analyse af oppositionens udspil. Vi fik en meget kort tidsfrist i forhold til kompleksiteten i udspillet der omfatter tiltag for at nå reduktioner på kvælstof, fosfor og et noget større naturareal. I forhold hertil synes jeg, at vi lavede en fornuftig sammensætning af virkemidler for at nå de ønskede mål.”, svarer Brian H. Jacobsen fra Fødevareøkonomisk Institut, der er tilknyttet Landbohøjskolen.

Seniorforskeren benægter, at han fik en bundet opgave med givne beregningsforudsætninger af regeringen eller institutionens ledelse:

”Der blev ikke lagt pres på os. Vi lavede en analyse, og vi lagde forudsætningerne klart frem for regeringen og

oppositionen på et møde inden de egentlige politiske forhandlinger. Her havde oppositionen lejlighed til at spørge til de valgte forudsætninger. Derfor kommer det noget bag på mig, at jeg efterfølgende er blevet inddraget i et politisk spil. Det er her vigtigt med præcise angivelser af forudsætningerne”, siger han.

Omkostningseffektive virkemidler

Som sektorforskningsinstitution skal Fødevareøkonomisk Institut levere forskningsbaseret viden til regeringen. Fødevareøkonomisk Institut har blandt sine opgaver, at man på Lomborgsk vis skal se på, hvad der er det mest omkostningseffektive miljøforanstaltninger.

”Det var vores opgave som forskere at finde de mest omkostningseffektive virkemidler. Det var regeringens forudsætninger og det var oppositionens ønske. Og her er det vores pointe, at afgifter er mere omkostningseffektive end gødningsnormer. Som økonomer siger vi, at det mest omkostningseffektive er, at fjerne kvælstoffet der, hvor det er billigst at fjerne. Imidlertid påpegede vi også at en afgift bør erstatte dele af den nuværende regulering for at give mening. Det er ikke korrekt, at afgifter ikke indgik i analysen på grund af regeringens skattestop”, forklarer han.

Bjerregaard blev sur, da hun fortolkede seniorforskerens optræden som entydigt i regeringens interesse, når det kom til at se ud som om der ville ryge mange arbejdspladser, hvis oppositionens forslag bliver gennemført. Men det afviser seniorforskeren:

”Det fremgår altså tydeligt af sammendraget at de beskæftigelsesmæssige konsekvenser på længere sigt vil være noget mindre, men omfanget er ukendt”.

Kommer bag på sektorforskeren

Til Bjerregaards beskyldning om, at han har deltaget i ”politisering”, svarer han:

”Forløbet var ikke optimalt, idet vores tidspres var stort. Vi blev bedt om at præsentere resultaterne mundtligt direkte. Det skete halvanden time efter, at vores analyser var færdige” forklarer han om den praktiske baggrund.

”Vi lavede en uafhængig og uvildig analyse. Hun fremstiller det som om jeg bevidst havde valgt de dyreste løsninger. Det var der ikke tale om. Virkemidlerne var en konsekvens af de ønskede mål og

den angivne tidsfrist for målopfyldelse. Fx kan frivillige ordninger ikke bruges når store målrettede arealer skal udtages indenfor få år. De fleste forudsætninger var kendt på forhånd. De har været fremlagt og diskuteret tidligere i rapporter og de nedsatte arbejdsgrupper”, siger han (og henviser særligt interesserede til www.VMP3.dk).

Om beklikkelsen af sektorforskningens troværdighed siger seniorforskeren:

”Jeg er jo ikke ukendt med at politiske interessenter er utilfredse med mine resultater. Men jeg synes først, de har en sag, når de faktisk påviser, at analyserne ikke holder og at jeg har lavet en fejl. Så skal fejlen selvfølgelig rettes. Men hvis analyserne er lavet korrekt ud fra de angivne forudsætninger, så har jeg ikke noget problem – og det har jeg efter min bedste overbevisning ikke her”.

Ritt: Muligt forskeren var naiv

Ritt Bjerregaard afviser at have misforstået situationen:

”Sektorforskningen skal servicere det politiske liv med uafhængige analyser. Jeg oplevede i dette tilfælde klart, at sektorforskerens forudsætninger var valgt ud fra regeringens præmisser, fx om at afgifter ikke er foreneligt med regeringens skattestop. Men oppositionen har ikke nogen part i skattestoppet og det har forskningen heller ikke. Derfor burde sektorforskerens forudsætninger have været mere afbalancerede – eller han skulle have holdt sig borte fra den seance”.

Om seniorforskerens motiver slutter politikeren:

”Jeg kender ikke forskeren, men det er muligt, at han var naiv. Jeg vil gerne sige, at jeg ikke har noget imod, at sektorforskningen bliver bedt om at analysere bestemte problemer under kendte og klare forudsætninger. Men de bør også overveje fra sag til sag, om de takker nej til opgaven, hvis de har en for kort tidsfrist eller hvis forudsætningerne er for uklare, så de risikerer at blive part i et politisk spil. De skal have armslængdes afstand til ministerier, så de ikke politiserer”.

Stor forskel på specialevejledning

Der er himmelvid forskel på, hvor meget tid der er sat af til at vejlede og bedømme kandidatspecialer på danske universiteter: Biologerne får næsten ti gange så mange vejledningstimer som juristerne.

Men på DPU mener nogle, at smertegrænsen er nået

12 en halv time. Så lang tid er der sat af til forberedelse til vejledningen, selve vejledningen og bedømmelsen af et speciale, hvis man er specialevejleder på jura på KU. I den anden ende af spektret bruger vejlederne på biologi på KU 120 arbejdstimer på at følge og vurdere et biologispecial. Det viser FORSKERforums stikprøveundersøgelse.

Tallene dækker over fundamentale forskelle mellem de forskellige studier. Naturvidenskaberne har som regel langt mere tid til rådighed end de humanistiske fag. Biologi-specialerne er normalt normeret til ét år, frem for typisk et halvt på andre studier.

Og både på biologi og geologi, der har 100 timer til rådighed, skal vejlederen med i felten for at se til forsøgene. Biologerne skal oftest ud i gummistøvler et sted på Sjælland, mens geolog-vejlederne kan komme med helt til Norge eller Spanien, for at se på geologiske specialeprocesser. Og det går der jo en del tid med.

På fysik har de simpelthen ikke nogen normering:

”Der er nærmest tale om mesterlære over det år, som specialet tager. Studenten og læreren taler dagligt sammen og det er meget svært at gøre op, hvad der er en belastning for læreren, og hvad der skal sættes tid af til,” siger professor **Jørn Dines Hansen** fra Niels Bohr Institutet.

DPU ligger lavt

Så afslappet kan de ikke tillade sig at tage på det på DPU, hvor specialevejledningstiden netop er blevet sat ned fra 30 til 20 timer. Til stor frustration for vejlederne.

”Det er en så kolossal forringelse af de studerendes og vores arbejdsforhold, at det er uforsvarligt. Det kan ikke lade sig gøre at vejlede studerende på så kort tid, med den type studier, vi har her,” mener **Helene Illeris**, der er lektor på DPU og vejleder for 18 specialestuderende. Heraf er fem så uheldige at have tilmeldt sig efter 1. januar 2004, hvor reglerne blev ændret. Men det var de studerende ikke blevet informeret om.

Og noget tyder på, at DPU med nedsættelsen ligger i den lave ende blandt de samfundsvidenskabelige og humanistiske fag. Historievejledere på KU har 30 timer til deres rådighed, antropologerne har 42 timer, mens de på statskundskab boltrer sig i 45 timer.

På SDU holder statskundskabsvej-

lederne ikke øje med timerne, når der vejledes og forberedes, siger institutleder **Niels Ejersbo**:

”Hvis man sætter tal på, så kan det let blive et krav fra de studerendes side. Vi foretrækker at vurdere det individuelt fra studerende til studerende – nogle har brug for ti timers vejledning, andre 25,” siger han.

På Handelshøjskolen i København (CBS) har vejlederne 29,5 time til deres rådighed på cand.merc. studiet – det er i hvert fald, hvad de eksterne vejledere bliver honoreret for.

Psykologistudiet på KU har netop sat timerne ned fra 50 til 35 (tallet er 30 på AU). Vejledningen tog i virkeligheden ikke 50 timer, men det høje tal skyldtes, at timerne dækkede over en lang række andre opgaver, som ikke blev godskrevet andre steder. Dermed blev specialevejledningen en buffer. Men det har man nu gjort op med, fortæller lektor og studieleder **Helle Andersen**.

”Nogle lærere har været kede af nedsættelsen, fordi det var det eneste sted, hvor man kunne ’hente ind’ på overarbejde. Men nu vil vi sammensætte en gruppe med VIPere, som skal gennemgå normerne på alt arbejde og få et mere ærligt billede af arbejdsdagen. Vi skal aflønne lærerne efter, hvad de laver. For man laver jo en masse ting, man ikke får penge for,” siger hun.

Vejlederne har aben

På DPU har nedskæringen af timetallet ikke været fulgt af nogen forklaring på, hvor timerne skal tages fra. Kravene til specialerne er stadig de samme, og kandidatstudienævnet har derfor også anbefalet, at man bevarede de 30 timer. Men den anbefaling har ledelsen på DPU ikke fulgt.

Tidligere har det været sådan, at de studerende kunne søge ekstra vejledningstimer, hvis de kom i tidsproblemer. Og resultatet bliver nu, at vejlederne i stor stil må bede deres studerende søge ekstra timer, hvis ikke specialeforløbet skal afbrydes. Selv om det tager tid fra både de studerende, vejlederne og administrationen.

”Det triste er, at det er vejlederne, der kommer til at sidde med aben. Kan man bære at afbryde et specialeforløb? Det bliver op til vores egen samvittighed, hvor timerne skal komme fra. Jeg vil

Tiden til vejledning indskrænkes, så læreren enten bruger mere tid end normeret – eller sætter de studerende til at klare sig selv

måske være hård og sige, at de studerende må søge ekstra tid til vejledning, men mange andre vil måske bare tage af deres forskningstid. Hvad angår bedømmelse vil jeg nok tage noget tid fra min forskning, fordi jeg trods alt ikke har styrken til at lade være med at bedømme specialerne ordentligt,” siger Helene Illeris.

Det har ikke været muligt at træffe uddannelsesdirektør Arne Carlsen for en kommentar til nedskæringen.

“Nogle gange føler jeg mig helt tåbelig

Anita Kildebæk Nielsen er en af de mange unge, som lever på tidsbegrænsede ansættelser med en usikker uklar universitetskarriere i fremtiden. Universiteterne vægter forskningskvalifikationer for højt, og de mangler en karrieropolitik. At satse på universitetet er mere blindgyde end karriere, lyder kritikken

”Når man er løstansat, sidder man jo på lånt tid. Og jo tættere man kommer på udløbet af ens stilling, jo mere oplever man at sidde i en sump, hvor man igen skal ud og finde penge til det næste forskningsprojekt. Når man er i starten af en tidsbegrænset ansættelse er blindgyden ikke så påtrængende, men problemet fylder mere og mere jo tættere man er ved udløbet, og skal bringe sig i stilling til det næste forskningsprojekt”.

Anita Kildebæk Nielsen

Anita Kildebæk Nielsen er en af de mange unge forskere, der lever i tidsbegrænsede ansættelser og med håbet om en fast ansættelse. Hun har snakket med andre i lignende situationer og stiller gerne op i FORSKERforum med sine erfaringer, som fortæller, at FORSKERforums forsidehistorie – at under halvdel af alle forskerspirer får karriere i universitetssystemet – har *personlige omkostninger* for mange unge:

”Vi har satset på en forskerkarriere, og systemet har tilskyndet os til at gøre det, for de har godkendt vores projekter og anerkendt vores kvalifikationer. Men bagefter går det op for én, at ens karriere absolut er ens personlige problem i en voksende konkurrence med andre. Selv om mange af universitetets opgaver løses i et tæt kollegialt samarbejde med andre, så får man sin personlige kontrakt i skarp konkurrence med andre. Systemet er ikke til nogen videre hjælp eller afklaring”, siger Anita K.

Presset vokser

Den unges situation er, at de har overstået deres kvalifikationsforløb som ph.d. og søger at bygge videre med projektansæt-

telser, post doc-stillinger, forskningsadjunkture, forskningsrådspenge osv.

”Du kan kalde mig naiv, men i starten – efter min kandidateksamen og ph.d.-grad – oplevede jeg ikke blindgyden som forskningsadjunkt så bastant, for håbet er jo lysegrønt og man har endnu ikke oplevet begrænsningerne i systemet. Men godt et halvt år før man er færdig med det tidsbegrænsede projekt, føler jeg, at presset vokser”.

Men når man sådan hopper fra den ene tidsbegrænsede ansættelse til den anden, med begrænset udsigt til en fast stilling, så oplever de unge i stigende grad at være landet i en karrieremæssig blindgyde, fortæller hun. Man følger med i stillingsannoncer, læser ansøgningsvejledninger fra forskningsrådene, snakker med folk om projektmuligheder osv. Langt de fleste får dog ikke den attræede faste stilling, som de ellers havde set frem til.

”Det er da problematisk, at fx humanister skal igennem 10 til 12-års kvalifikationsforløb, før man har udsigt til en fast stilling – måske. Hvis der ikke er en vis sandsynlighed for at det kan betale sig at investere i karrieren, så er man jo blåøjet idealist over for sin familie og sin bank”.

Universitetslovens dårligere ansættelsesvilkår

”Nogle gange føler jeg mig helt tåbelig over at stræbe efter at blive lektor. Relativt lav løn, ingen øvre arbejdstid og ingen overarbejdsbetaling. Og tilmed må man finde sig i, at omverdenen – politikerne og offentligheden møder én med en konstant mistro til og fordom om, at universiteterne vist ikke helt fungerer og universitetslærerne vist ikke laver dagens gerning og så videre”.

Samtidig har den nye universitetslov lagt nogle stramme ledelsesmæssige begrænsninger. De tidligere ansættelsesfordele som høj grad af selvdisponering i arbejdet formindskes, fordi ledernes magt og den strategiske tænkning overtager styringen, siger hun:

”Alt sammen er det meget ødelæggende for arbejdsmiljøet. Det er uforståeligt, hvordan dette demokratiunderskud er kommet igennem, hvordan fagforeningerne og de ansatte kunne komme til at acceptere det, for det gør arbejdsvilkårene meget dårligere i fremtiden”, siger hun.

Arbejdstider og aldersfascisme

Forskellige undersøgelser (fx GALLUP 1999, Bo Jacobsen 2000) fortæller, at

universitetslærere gennemsnitligt har en arbejdstid på 48 timer om ugen. Det dækker over en vis variation mellem de enkelte ansættelsesgrupper: Professorerne 52 timer, lektorer 49 timer, adjunkter 45 timer, ph.d.-stipendiater 47 timer.

”Først og fremmest er det jo påfaldende, at sektoren arbejder så meget, når en normalarbejdsuge er på 37 timer og der er masse af ledige, kvalificerede folk at ansætte. Og statistikken må jo dække over store variationer, hvor nogle knokler meget og andre nærmer sig normalarbejdsugen. Men jeg undrer mig nu over, at de yngre i kvalifikationsstillinger ikke arbejder mere, for mit indtryk er, at vi knokler. Hvis det er rigtigt, at adjunkterne ligger lavest i timeforbrug, så er min eneste logiske forklaring, at det er på dette tidspunkt, at adjunkterne som 30-45-årige har småbørnshalloj, som tvinger dem til at skære ned på arbejdstiden”.

Hun misunder ikke de fastansatte lektorer og professorer, for deres arbejdstider er hårde. Hun kan ikke genkende den aldersfascisme, som nogle gange stikker hovedet frem, hvor unge forskere beklager sig over, at ældre lærere er gået ind i den evige hvile:

”På mange fag er der en generati-onskløft, fordi de fastansatte har samme aldersprofil. Og selvfølgelig findes der enkelte ældre forskere, som er gået i stå. Men de fleste løber altså stærkt, og jeg er slet ikke ude på, at ældre skal fyres for at unge skal til.”

Undervisningskvalifikationer bør indgå med større vægt

Hendes kritik skal ikke forstås som brokkeri, for det er ment som forslag til forbedring af systemet. Hun vil således gerne slå et slag for, at bedømmelsesgrundlaget udvides ved stillingsbesættelser.

”Jeg hørte om et eksempel på en adjunkt, der var så dårlig til at undervise, at de studerende simpelthen udeblev fra hans undervisning – men han fik et lektorat alligevel”.

Problemet er, at der lægges for meget vægt på de forskningsmæssige meritter ved lektoransættelsen:

”I dag betaler det sig at være super-egoist og satse på forskningskvalificering – og dermed overlade de andre opgaver til kollegerne – opgaver, der er nødvendige for at få et universitetsinstitut til at fungere i det daglige. Det betyder jo, at folk ikke involverer sig. De unge motiveres ikke til at gøre noget ud af

g over at stræbe efter at blive lektor

deres undervisning, for god undervisning belønnes ikke. De unge vil heller ikke involvere sig i udvalg og planlægning m.m.”

Ansættelsesbekendtgørelsen giver godt nok mulighed for, at man kan inddrage de undervisningsmæssige og administrative meritter. Men i det omfang, at det inddrages, sker det kun *kvantitativt*:

”Der sker ikke en egentlig *kvalitets*-vurdering af ansøgerens undervisnings-evner. Har man undervist, har man per definition opfyldt kravene for et få et lektorat. I stedet burde man arbejde systematisk med en udvidet kompetenceprofil, hvor de forskningsmæssige, pædagogiske, formidlingsmæssige og administrative kvalifikationer indgår på lige fod”.

Hun refererer til, at universitetet i Oslo har systematiseret dette i en portfolio, som for hver kvalifikation indeholder en beskrivelse, dokumentation og refleksion over ansøgerens aktivitet og resultater både hvad angår omfang, bredde og kvalitet.

Men en sådan udbredt kompetenceprofil vil stille omnipotente krav til universitetslærerne om at skulle endnu mere end i dag?

”Det er selvfølgelig ikke sådan at arbejdstiden bare skal hæves. Kravene til forskningskvalifikationer må sænkes i takt med at kravene på andre områder hæves! Det må belønnes og være meriterende, hvis folk er gode undervisere. Det må også belønnes, hvis man er en god administrator”.

Krav om udlandshold rammer skævt

Hun er ikke tilhænger af rene underviserstillinger, for det er universiteternes opgave at give forskningsbaseret undervisning til højeste niveau.

”I dag konkurrerer institutter og universiteter om de unges gunst. Det er altafgørende for fagene at motivere og fastholde de studerende gennem interessant undervisning, der skaber engagement. Og gode forskere har det bedste potentiale til at levere den mest interessante undervisning – selv om det ikke altid sker”.

På nogle institutter og fakulteter (fx på naturvidenskab i Århus) har man en helt bevidst politik om ikke at ansætte unge i adjunkturer. I stedet ansættes de i rene forskningsstillinger med den argumentation at det giver dem bedre tid til at kvalificere sig, fordi det ikke stilles over for krav om at undervise.

BLINDGYDE. Ny statistik viser, at mindre end hver anden adjunkt får "sit lektorat". De fleste ryger ud af systemet (Se forsideartiklen). Mange oplever således, at adjunkturet er en blindgyde

Det er således en begrænsning, at de unge ikke gennemgår et formelt pædagogisk forløb, som de kan tilføje deres CV – og som kræves for at få en lektorstilling. Anita K. har også oplevet en anden bagside, idet hun pludselig fik at vide, at det er et krav ved lektoransættelse, at man har gennemført et udlandsophold.

”Det bastante krav om udlandsophold kom helt bag på mig. Det rammer jo især kvinderne, for hvis man har småbørn og en karriereaktiv ægtefælle er det jo ikke sådan lige at tage til udlandet i en længere sammenhængende periode. Der burde være mere fleksibilitet”.

Systemet laver ikke karriereplanlægning

Anita Kildebæk oplever, at systemet ikke kender til ”karriereplanlægning” for de yngre.

”Vi oplever, at de ansvarlige ledere ikke disponerer, så de unge aspiranter ikke bare bliver tabt. Det er som om den nuværende ledergeneration – hvoraf de fleste blev ansat 1960 og 70’erne, hvor de store indtag var – ikke kan forestille sig, hvor svært det er at planlægge sin karriere og holde gejsten oppe”.

Selv om statistikkerne fortæller, at der kommer et kæmpe generationsskifte inden for de næste 5-10 år, så er der tilsyneladende ikke noget, som systemet gør noget ved.

Det undrer de yngre, at der ikke er mere fokus på karriere- og personaleplanlægning på institutterne, og at man fx ikke udvikler systemer og uddanner institutledere til at disponere mere fremad.

Men det er jo arbejdsgivere, som vel er interesserede i at få så mange potentielle kandidater til at søge som muligt,

hvor de så vælger den bedste og de andre må så finde andre ansættelser?

”Ja netop, ved at søge at bevare de unge i systemet og hjælpe dem med karriereplanlægning, så sikrer arbejdsgiverne sig jo flere kvalificerede ansøgere at vælge i mellem. Ved at afvise medhjælp til karriereplanlægning så mister man kvalificerede ansøgere, som simpelthen ikke orker det usikre liv med mange tidsbegrænsede stillinger og megen fysisk flytten omkring”, svarer Anita K.

Lær de uskrevne regler at kende

Konkurrencen er behård og med tiden går det op for én, at der er skrevne og uskrevne spilleregler.

”En skrevet ansøgningsvejledning er en ting. Men med tiden lærer man jo også at man også skal tale med de rigtige personer i ansøgningssystemet, for at få at vide, hvad der ’politisk’ korrekt. Man skal lære at afkode rygter, som fx at det hedder sig, at i det naturvidenskabelige forskningsråd er det vigtigste, hvad der står i dit CV og ikke hvad der står på din projektbeskrivelse – mens det er modsat i det humanistiske forskningsråd!”, siger hun og fortæller om sin egen kontakt:

”Jeg talte med et mandligt medlem af et forskningsråd, om hvordan jeg på grund af personlige årsager ikke kunne leve op til krav om udlandsophold og fik det svar, at så kunne jeg ansøge om at komme ud i flere, kortere perioder, men det løser ikke rigtig problemet. Da jeg fortalte dette til en fagfælle fik jeg at vide, at jeg selvfølgelig skulle tale med et *kvindeligt* medlem af forskningsrådet om den problematik. Det forekommer jo næsten surrealistisk ...”

jo

Kritik: Regeringen fører traditionel industripolitik

Regeringen har udpeget nogle højteknologiske forskningsområder til særlige satsninger. Klassisk industri-forskning, konstaterer arbejdsgiverne i Dansk Handel og Service, som vil have mere satsning på servicefagene - og på vidensgrundlaget i grundforskningen

”Jeg tror ikke, at vi skal regne med, at Danmark vinder den globale konkurrence”, siger **Lars Goldschmidt** tørt i anledning af, at regeringen har annonceret, at man vil lave en forskningsfond på mindst 16 mia. kroner, der skal styrke dansk højteknologi. Den skal fokusere på forskning og innovation ”i international topklasse”.

”Det er fornuftigt nok, at Danmark satser på at være med fremme i en satsning på højteknologisk forskning og innovation i den globale konkurrence. Men troen på, at Danmark kan blive førende er forkert, for vi kan ikke konkurrere med meget større økonomier i andre lande. Det er imidlertid fornuftigt at satse på, at vi at være med helt fremme. Men skal det gøres fornuftigt, så kræves prioriteringer, der går ud over den klassiske industriforskning”, siger Goldschmidt, der er markedschef i arbejdsgiverorganisationen

DHS forsvarer akademikere og humanister

Dansk Handel og Service har utraditionelt som arbejdsgiverorganisation hørt til de seneste års største opponenter til regeringens forsknings- og uddannelsespolitik.

Dels går man ind med indspil til prioriteringen af de offentlige forskningsmidler. Man er ikke enig i den ensidige satsning på højteknologisk industriområder, men fremhæver, at man også bør satse på forskning i service- og forretningssektoren.

Og dels har man påpeget, at det især er servicesektoren som ekspanderer, og at en afledt konsekvens heraf er, at det er i denne sektor at akademikere ansættes. Detailhandelens efterspørger kompetencer på et højere niveau inden for såvel økonomi, psykologi, design og udvikling. Fra 1997-2001 blev der skabt godt 10.000 nye akademikerjobs i sektoren, mens den offentlige sektor til sammenligning kun skabte 6.000.

Og DHS har som en af få parter også hævet røsten til forsvar for humanisters kvaliteter, alt imens der har rådet hetz-lignende stemning over for, at humaniora har den højeste arbejdsløshed.

Dansk Handel og Service. Her er man enige i regeringens erhvervspolitiske satsning, men DHS har markeret sig tydeligt i offentligheden med kritik af regeringens prioritering.

Nye satsningsområder

Regeringens udpegede satsningsområder er teknologier som bio-, nano- informations- og kommunikations-teknologi. Men det er forkert alene at satse på tre navngivne teknologier, og en af søjlerne burde have heddet ’forretning’, mener DHS: Dansk Handel og Service. Der burde nemlig også satses på forskning i afsætningsøkonomi, markedsføring og ledelse:

”Tidligere har dansk forskning været for ufokuseret, så det er udmærket, at der sker prioriteringer. Regeringens prioritering er imidlertid klassisk industripolitik, der er båret af en forestilling om, at hvis man er særlig god til på særlige teknologiske felter, så klarer den nationale industriproduktion sig godt. Mindst en af søjlerne burde have heddet ’forretning’. Det nytter nemlig ikke at have højteknologi og fremstilling alene, for teknologi i sig selv skaber ingen forretning”, forklarer markedschefen. ”Der er behov for stadig mere viden om og i servicesektoren om videnshjemtagelse, markedsføring, logistik osv. Værdiskabelse sker nemlig i et samspil mellem produktion og forretning. Det foregår på et stadigt mere intenst konkurrenceniveau”, siger Goldschmidt.

Som et succesfuldt dansk eksempel på samspil mellem industri og forretning nævner han vindmølleindustrien, hvis succes er et resultat af unik dansk forskning, industriel produktion, forsøgsstationer samt service og forretning. Her har hele kæden hængt sammen forklarer Goldschmidt, med det resultatet, at dansk vindmølleindustri er en milliardforretning.

Han spår, at den danske sundhedsforskning kan blive en lignende succes: ”Det er et stort vækstområde. Men det forudsætter, at vi satser på viden om den primære og sekundære sundhedssektor, at vi udvikler viden om andre landes sundhedssystemer, at vi får viden om overførsel af vores teknologier til andre samt at der udvikles en privat hospitalssektor”.

Industriforskningen falder

DHS krav om større prioritering på serviceområdet blev afvist af viden- skabsminister Sander, der mener, at dette område allerede får på de eksisterende

forskningsmidler. Men DHS henviser til, at hvis man ser på prioriteringen af de offentlige forskningsmidler, så går 40 pct. til forskning i industriel produktion, 28 pct. til den offentlige sektor og 15 pct. til landbruget. Kun 10 pct. af de offentlige forskningspenge er direkte relevant for ”vidensservice”-området.

Det kalder DHS for en fatal skæv prioritering – som bliver endnu skævere, hvis Regeringen kommer igennem med sin fondssatsning på blot tre udvalgte områder.

DHS’ krav om satsning på serviceområdet baseres på servicesektorens betydning for den danske økonomi. Det er især den såkaldte vidensservice, at forskning og udvikling er vokset i det seneste tiår. Det handel og tjenstydelse, om vidensservice, softwareudvikling, konsulentarbejde og rådgivning. Og nødvendigheden at satse på dette område understreges af, at mens servicesektorens investeringer i forskning og udvikling vokser, så falder industriens investeringer netop nu. Forskningen er især faldet i den kemiske industri. Efter en årrække, hvor industriinvesteringerne er vokset med, så faldt investeringerne fra 2001 til 2002 (viser foreløbige tal fra Cfi, Center for Forskningsanalyse).

DHS: Servicesektoren skaber værdier

Servicesektorens værdiskabelse er underkendt, konkluderer DHS. Det handler ikke bare om ’at klippe håret på hinanden’:

”Globale indkøb er med til at bestemme priserne på, vi får til landet. Det gælder om at få de rigtige varer til den rigtige pris. Det er helt afgørende for borgernes oplevelse af velfærd og velstand. Det danske samfund er sådan opbygget, at størstedelen af værditilvæksten ikke sker i produktionen, men i leddet mel-

Studiegebyrer for udlændinge

- vil høje danske uddannelsers prestige og er et offensivt redskab til internationalisering, argumenterer regeringen

lem produktion og kunden. Vi importerer mange af vores egne forbrugsvarer, men en stor del af vores eksport er også baseret på importen fra udlandet. Vi er mellemhandlere”, forklarer Goldschmidt.

I denne tid diskuteres, at der sker gennem 'outsourcing' sker udflagning af danske arbejdspladser, når fx edb-arbejdspladser flyttes til Indien.

”Det er ikke et problem, hvis arbejde, der indeholder en høj grad af gentagelse, flytter ud.

Det er vel at mærke ikke et problem, hvis Danmark fortsat opretholder et højt vidensniveau og en højt kvalificeret arbejdskraft. Arbejdspladser, der kan bære en høj lån som den danske, er unikt og det kræver at vi fortsat er i stand til at lave unikke løsninger, samtidig med, at Danmark forstår at servicesektoren fortsat forstår at forny sig”.

Hvor er grundforskningen

Resultaterne af fondens indsats skal komme store dele af dansk erhvervsliv til gode, udtalte videnskabsminister Helge Sander i pressemeddelelsen om den højteknologiske fond.

Goldschmidt: ”Regeringen satser meget på anvendelsesorienteret forskning og innovation. Sådan som det lægges frem, er det mere erhvervspolitik end forskningspolitik. Det er også udmærket med en erhvervmæssig satsning, men der burde bestemt også satses på en egentlig forskningspolitik”.

Vidensgrundlaget skabes gennem kreativ grundforskning:

”Videnssamfundet er baseret på grundforskning, men for øjeblikket er den ikke til debat. DHS mener, at der er behov for en større satsning på grundforskningen. Hvorfor Regeringen ikke prioriterer den, har jeg ikke noget svar på ...”

jø

Regeringen vil fjerne taxametertilskuddet for studerende uden for EU, sådan at universiteterne frit kan opkræve studiegebyrer for disse studerende. Det fremgik af regeringens redegørelse ”Styrket internationalisering af uddannelserne”, som med mange måneders forsinkelse blev offentliggjort ved et fælles pressemøde mellem undervisningsminister Tørnæs og videnskabsminister Sander.

Ministrene argumenterede for, at betaling er ”en international tendens, hvor statens andel af de ordinære videregående uddannelsers finansiering bliver mindre og suppleres med en øget privat finansiering. Og så tror man på, at danske universiteters status vil blive forbedret med gebyrer. Gebyrer signalerer nemlig højere kvalitet.

”Det er regeringens forventning, at studieafgifter på de videregående uddannelser vil tiltrække udenlandske studerende, fordi en prisfastsættelse af uddannelsen vurderes som et signal om højere kvalitet i uddannelserne”, sagde ministrene, hvis liberale tankegang endda går så vidt som til at beskrive gebyrer som positivt for internationaliseringen:

”Det danske uddannelsessystem bør sikres de fornødne virkemidler til at deltage i konkurrence på det internationale uddannelsesmarked på kommercielle vilkår. Derfor foreslår regeringen som et offensivt redskab til internationalisering, at der indføres en betalingsordning”.

Stipendieordning til dygtige, fattige studerende

På nogle fakulteter – på naturvidenskab, handelsuddannelser m.m. – ser man frem til, at gebyrerne kan forbedre økonomien. I England, hvor gebyrer fra udenlandske studerende er en stor og livsnødvendig indtægt, opkræves der mellem 30.000 – 100.000 kroner om året.

Det er tilsyneladende frit for de danske uddannelsessteder selv at fastlægge gebyrets størrelse, og det vil således være styret af efterspørgslen. Hvis man imidlertid går ud fra de taksameter-indtægter, som bortfalder skal en kineser på ingeniørstudiet betale 63.800 kroner årligt for

uddannelsen.

Regeringen har ingen planer om at indføre begrænsende kvoteordninger på universiteternes optag af betalende udlændinge, men opfordrer universiteterne til selv at fastlægge ”måltal” for fordelingen mellem danske og udenlandske studerende.

På universiteterne vil der ske en gradvis indfasning af betalingsordningen frem til 2008.

Som en slags plaster på såret overfor fattige studerende fra den tredje verden – som rammes af gebyrerne - oprettes en stipendieordning på ca. 40 mio. kroner årligt, som skal søges af højt kvalificerede studerende og som skal dække friplads og dansk SU, ”fordi uddannelse betragtes som et centralt element i bekæmpelse af fattigdom og som en forudsætning for bæredygtig vækst”, lyder begrundelsen

Gebyrer ad bagevejen?

Studiegebyrer for borgere udenfor EU er et markant skift i dansk uddannelsespolitik, der hidtil har været baseret på gratisprincippet. Om denne *markedsførelse* af uddannelserne varsler indførelse af flere betalingslementer for danske studerende, berører redegørelsen kun indirekte.

Men der er allerede elementer i dansk uddannelsespolitik: Brugerbetaling er for længst indført på HD-uddannelserne på Handelshøjskolerne. Det er en erhvervmæssig efteruddannelse, som hører under lov om åben uddannelse, hvor der kan opkræves studiegebyrer.

Og senest har Videnskabsministeren smuglet brugerbetaling ind i overgangen fra en professionsbachelor-uddannelse til universitetet. Ministeren har i relativ stilhed bestemt, at de sygeplejersker, folkeskolelærere, som behøver et ”brobygningsforløb” inden de er i stand til at blive optaget på en overbygningsuddannelse på universitetet, skal betale for det ekstra introduktionsforløb (se FORSKERforum 173: Brugerbetaling ad bagdøren).

jø

Ventremand: Fordrejning i industriforskning i sundhed og fedme

Folketingslægen Jørgen Winther uddeler mavepustere til landbrugets forskning og til industrifinansieret forskning og specielt til Institut på Human Ernæring og sukkerforskeren Arne Astrup. Kan befolkningen stole på det, når industrien betaler forsøg med rapsolie, øl, svinekød og mælk og alle falder favorabelt ud for virksomhederne

Forskning, der skulle have gjort danskerne slankere, har gjort dem federe. Og det paradoks skyldes industriinteresser, mener folketingsmedlem **Jørgen Winther (V)**, der har skrevet en bog om kostvaner og fødevarerforskning.

Selv om han som *Venstre-mand* traditionelt støtter landbruget og erhvervslivet i dets bestræbelser på at tjene penge, så sætter han foden ned, når det sker på bekostning af befolkningens helbred. Han mener faktisk ikke, at den danske forskning i industriens regi indenfor fødevarer og ernæring har gjort danskerne klogere på at slanke sig og styrke deres helbred. Det meste forskning hos landbruget, mejerierne eller slagterierne går ud på at tjene penge og stille produktet i et så godt lys, så danskerne tror, de bliver sundere og slankere af det. Også selv om det ikke stemmer, mener Jørgen Winther. Der tænkes mere på bundlinie end sundhed.

I 1990'erne fik danskerne for eksempel at vide, at sukker ikke feder. Det var specielt ernæringseksperter, professor Arne Astrup, der er institutleder på Institut for Human Ernæring, der hævdede dette på basis af en række forskningsprojekter, skriver Winther og Ehler. Disse forsøg var blandt andet betalt med 7,7 mio. kr. fra sukkerproducenten Danisco, der fra 1995-2003 sponserede 24 projekter på KVL. Samtidig kørte Danisco en markant reklamekampagne for sukker.

Forskere i klemme

Men faktisk viste to forsøg fra 1990 og 1995, at sukker feder mere end kunstige sødestoffer, hævder Jørgen Winther. Disse resultater blev dog ikke offentliggjort i første omgang. Og Institut for Human Ernæring valgte ikke at lave et tredje forsøg, der kunne bekræfte resultaterne, men designede et helt nyt forsøg, der skulle påvise, at det – hvis man skulle slanke sig – var bedre at spise sukker og stivelse end fedt. Resultatet gav sig selv, for fedt feder naturligvis mere end sukker. Altså en god nyhed for sukkerfabrikanten, der havde finansieret forsøget.

”Hvis man tænkte på befolkningens helbred, så burde man da have lavet et nyt forsøg, der lå i forlængelse af de allerede fundne resultater. Men jeg har en kraftig fornemmelse af, at Danisco ikke

havde været interesseret i at sponsorere sådan en undersøgelse. Og det er det typiske eksempel på, at i industrifinansieret forskning designer man forsøget således, at det kan være til gavn for salget,” siger Jørgen Winther.

Men hvad siger det om forskerne?

”Jamen, disse forskere er nok lidt i klemme. For de skal have industrifinansiering: Og kom de én gang til og sagde, nu vil vi lave et tredje forsøg så ville Danisco sige nej. Indenfor medicinindustrien er det en kendt sag, at hvis forskere laver forsøg, der ikke er til gavn for den pågældende virksomhed, så er det meget svært at få nyt job igen. Det handler også om at positionere sig selv som forsker,” siger Jørgen Winther.

- Men det undskylder vel ikke forskerne?

”Nej, i sukkerforsøget er det klart,

at forskerne burde have givet alarm og have lavet et tredje forsøg i stedet for at designe et helt nyt. Forskerne burde jo være den faglige garant i disse forsøg, og derfor er der virkelig behov for en debat om det her. For jeg forstår da også godt, at forskerne skal vedligeholde deres aftaler og få nye jobs,” siger han.

Ikke den rigtige forskning

”Lige nu er vi faktisk i en situation, hvor den industrifinansierede forskning ikke bidrager til, at vi får den forskning, der ud fra et helbredsmæssigt synspunkt er den mest nødvendige. Det lyder jo meget godt, når mejerierne reklamerer med et nyt cultura-produkt, der har 0,9 procent fedt, men når det med småt står, at der er 12 procent sukker i produktet – så er vi jo lige vidt.”

Institut for Human Ernæring fik i

Astrup afviser Winthers kritik

2002 lidt over halvdelen af instituttets samlede finansiering dækket eksternt fra både offentlige og private kasser. En fjerdedel af instituttets samlede finansiering kom fra erhvervslivet.

Jørgen Winther skriver, at Institut for Human Ernæring har fået finansieret videnskabelige forsøg om rapsolie, øl, svinekød og mælk, der alle er faldet favorabelt ud for virksomhederne.

”Og det kan godt være, at det er rigtigt. Men vi kan ikke stole på det, og det ved befolkningen ikke,” mener Jørgen Winther, der dog er helt sikker på én ting. ”Det er ufatteligt, at Arne Astrup har sagt, at risikoen for at dø af en blodprop i hjertet reduceres med 70 procent, hvis man bruger rapsolie. Det er der ingen belæg for overhovedet.”

Jørgen Winther påpeger også det pus-sige i, at et forskningsresultat, der viste en sammenhæng mellem mælk og slankning, kunne offentliggøres efter blot tre uger, hvorimod undersøgelsen fra 1995, der var negativ for sukkerindustrien, var 7 år og 10 måneder undervejs.

Men hvor efterlader det forbrugerne, hvis de ikke kan stole på forskerne?

”I denne sammenhæng er det jo sukkerindustrien, der har vundet og forbrugerne, der har tabt – i hvert fald indtil for nylig. Der er ikke udvist rettidig omhu med at få forsøgsresultaterne ud og det har bestemt ikke været med til at standse fedmeepidemien, faktisk tværtimod. Og det er faktisk et fundamentalt og meget centralt problem, både for forskerne og befolkningen.”

nbc

Niels Ehler og Jørgen Winther: *Ha' det rigtig godt. Fire gode råd om sundhed og slankning, (192 sider, 199 kr.)*

Den omstridte sukkerforsker Arne Astrup forsvarer sig. Fordrejninger og fortællinger i Jørgen Winthers bog. Men én ting er de to enige om: Der skal flere frie midler til fødevarerforskningen

Professor Arne Astrup var for et år siden udsat for vedholdende beskyldninger om at han *bevidst* forsinkede offentliggørelse af forskningsresultater, som kolliderede hans hovedtese den gang: At sukker feder. I dag mener han ikke, at han kan beskyldes for at have frikendt sukkeret. Han påpeger, at hans forskningsresultater har vist, at der er forskel på, hvor meget sukker i fast og flydende form feder. Sukker i sodavand feder mest.

”Hvis du spørger Coca-Cola i USA, så vil de sige, at ham dér Arne Astrup er meget sukkerfjendsk”, siger han.

Ikke i lommen på industrien

Astrup tilbageviser blankt Jørgen Winthers påstande om at han er i lommen på Danisco. Om de tilførte 7,7 mio. kr. til KVL siger han, at ud af den sum penge er blot 1,2 mio. kr. gået til Institut for Human Ernæring, hvor Astrup er institutleder:

”Jørgen Winther har den fulde dokumentation for, at det alene er 1,2 mio. kr. af Daniscos KVL-finansiering, der er gået til mit institut. Men han fordrejer bevidst fakta, for at få tallene til at se mere graverende ud,” siger han og tilføjer, at han ikke har problemer med, at forskningsresultater går imod det, sponsoren havde forventet.

”Jeg er fuldstændig kold overfor, at resultaterne viser noget, der går imod industrien. Det er bare ærgerligt for dem; de skulle ikke være gået ind i det, hvis de ikke kan tåle at høre sandheden. Det er derfor, vi forsker. Sodavandsforsøget i 1995 viste, at sukker feder og da vi sendte resultaterne til Danisco svarede de, at de ikke var vildt begejstrede for det, men at de havde tillid til, at det var rigtigt.”

Ikke hemmeligholdelse af sukkerforsøget

Arne Astrup mener heller ikke, at han kan klandres for at have forsøgt at hemmeligholde forsøget, selv om der gik flere år

før det blev offentliggjort i et tidsskrift.

”Vi offentliggjorde resultaterne på to konferencer efter otte måneder, så både danske og europæiske forskere vidste, hvad forsøget viste. Det var ikke noget, der blev holdt skjult. Men et forsøg med 30-40 forsøgspersoner kan ikke få hele verdenen til at ændre kostvaner, der skal flere forsøg til,” siger Arne Astrup.

Men hvorfor lavede I så ikke et tredje forsøg?

”Vi har faktisk fortsat forskningen i at prøve at forstå, hvorfor kalorier i opløst form mætter dårligere end i fast form, men det vigtigste er, at andre forskergrupper i verden bekræfter og udbygger vores resultater,” siger han og uddyber:

”Problemet er ikke de forskningsprojekter, der bliver lavet med samfinansiering. Problemet er al den forskning, som ikke bliver lavet. Hvis jeg henvender mig til en virksomhed og siger, jeg har en idé om, at den måde I steger forårsul-lerne på, er enorm usund, så er det ikke særligt sandsynligt, at den virksomhed vil sætte tre mio. kr. af til forskning i det. Industrien går kun ind i de studier, som sandsynligvis giver et positivt udfald for virksomheden.”

Astrup: Faren ved industriel samfinansiering

For udenforstående ser det således ud til, at Astrup og Jørgen Winther jo enige på et punkt?

”Problemet er, at Jørgen Winther som Venstre-mand har været med til at stemme for, at flere og flere forskningsmidler bliver bundet til industriel samfinansiering. Jeg har advaret og sagt; sørg nu for, at der også er en masse uafhængige midler, for ellers bliver der ikke forsket i de vigtigste ting for folkesundheden, det her giver kun forskning, der fremmer fødevarerindustrien og eksportmarkederne. Men det er jo ikke regeringens politik,” siger Astrup.

nbc

Bær slips allerede fra første dag

Den gamle universitetslærer – Gerald Mars - giver gode råd om at gebærde sig i management-alderen til sin nevø, som overvejer en karriere som universitetslærer og forsker i det engelske universitetssystem...

Kære Adam

Nå, så du overvejer en karriere i universitetsverdenen, men er lidt bekymret hvad angår mulighederne. Det behøver du sāmænd ikke at være. Der er så mange dygtige folk, der allerede er skræmt væk, at mulighederne for de mindre dygtige aldrig har været så gode – du skal bare have en strategi og følge nogle ganske få retningslinier.

Jo, lønnen er godt nok elendig, og arbejdsbyrden og stressen kan næsten tage livet af én i starten. Men bare du holder din strategi og følger retningslinierne, så er der ingenting som helst i vejen for, at du ikke skulle kunne avancere ret hurtigt – måske ikke ligefrem til rektor, men i hvert fald til noget lignende. Så bestemmer du din egen løn, ligesom de tunge drenge ude i det private.

Forstår du, en universitetskarriere betyder ikke, at man nødvendigvis skal være forsker, tværtimod. Der er selvfølgelig ikke noget i vejen med at sætte sig høje mål inden for forskningen, hvis det virkelig er det, der interesserer dig. Men det er jo ikke noget for universitetspolitikeren. Det tager for lang tid, det giver ingen mulighed for seriøs politik, og så kan det jo oven i købet gå hen og blive til en slags besættelse.

Du kender jo også de dér ynkelige, nedslidte, anonyme rugbrødsforskere, der sidder og fylder rundt omkring på bibliotekerne, inden de får sendt deres møjsommeligt udarbejdede manuskripter af sted til uforstående forlagsredaktører. Ikke?

Forskning er bare en møllesten om halsen på dig, hvis du virkelig gerne vil blive til noget i den akademiske verden. Det samme gælder undervisning. Undgå for alt i verden begge dele: du skal af sted i overhalingsbanen, med fart på, hen imod administrationen.

De unge år: etablering

Din strategi skal være langsigtet. Dertil har du brug for noget managementretorik. Lær dig handelshøjskolejargonen og brug den. Med lidt øvelse flyder det bare for dig: *strategic management, corporate planning, customer base, executive team 'et*, og så selvfølgelig det allervæsentligste, nemlig *markedet*. Uhen-sigtsmæssige begreber vel og mærke i en universitetskontekst, men brug dem nu alligevel, som var de selvindlysende sandheder.

Uanset din akademiske baggrund, må du tage erhvervslivets alvorstegn til dig. Bær slips allerede fra første arbejdsdag, og vær til stede på din arbejdsplads fra otte til fire hver dag. Inden du får set dig om, ligner du allerede fremtidens mand. Dengang det var sociologiens retorik, der var på mode, kaldte vi det her for *anticipatorisk socialisering*.

At etablere sig som fremtidigt lederemne, er der ingen ben i. Men du får også brug for et akademisk omdømme – af en slags. Heldigvis er anseelse og indsats to vidt forskellige ting, især i den akademiske verden. Hvor den dybe forskers anseelse er møjsommeligt og inkrementalt opbygget over en lang årrække, kan det faktisk godt lade sig gøre hurtigt – og uden overhovedet at anstrenge sig – at få et flot akademisk omdømme udelukkende i kraft af overfladeforskning. Sådan her skal du gøre:

Overfladeforskning foregår ved, at du skriver dit navn på ansøgninger om forskningsmidler og på så mange publikationer, som dine mere naive og dybere kolleger kan lokkes med til. Du må altså endelig ikke rakke ned på de dybe forskere – udnyt dem i stedet. Vis lidt interesse for deres forskning. Stil kloge spørgsmål – og tag noter. Undersøg alt vedrørende forskningsrådene, og hvilke kriterier de anvender. Skaf forskningsmidler hjem ved hjælp af fælles ansøgninger, eller ved at du søger alene. Projektmidler betyder forskningsassistenter og adgang til deres publikationer. Juniorforskere kan udnyttes endnu mere end deres dybe kolleger.

Et omdømme, der baserer sig på overfladeforskning, er sårbart over for de mere selvstændige blandt dybe forskere. De kan være farlige for dig, og de må afvæbnes. Heldigvis har også de deres svagheder. Det kan tage år at komme fra idé til publikation. Dertil skal arbejdet vurderes og diskuteres i en uendelighed, før det til sidst bliver til et *væsentligt bidrag*. I disse usikre år hænger forskerens omdømme i balancen – ingen ved, om vedkommende nogensinde bliver til noget. Kun de allermost naive følger denne vej. Ligeledes ville kun den allermost naive sætte sit omdømme på spil ved at tilbyde offentlig støtte. Den kommende politiker tilbyder derimod det modsatte.

At skade en anden akademikers omdømme er langt nemmere end selv at skabe sig ét. Alt er jo relativt – det her er et *nulsumsspil*, så forstærk dit eget omdømme ved at skade de andres. Husk på, at hver gang en kollega høster anerkendelse, sker det på din bekostning: enhver forringelse af deres muligheder er en forbedring af dine. Det er da også denne

simple kendsgerning, der understøtter universitetsverdenens ry for at være skueplads for indædt kævleri.

Midtvejs: at konsolidere sig

Nu har du fået oparbejdet et omdømme, hvad angår såvel administration som overfladeforskning, og du har fået din første lederstilling. Nu skal du vise dine overordnede, at du bestyrer et institut, der i den grad bare fungerer. Det gør du ud fra tre overskrifter: resurser, mennesker, og symboler.

At få trukket puljemidler til sig må være en primær målsætning. Du har brug for midler til grundforskning, konferencedeltagelse og rejseomkostninger – at få fat i dem vil imponere dine medarbejdere. Egentlig er det ikke så mange penge, du har brug for – jo færre jo bedre, for dine chefer vil lade sig imponere, hvis bare du ret tidligt insisterer på, at alting kan opnås til den halve pris. Da det er selve formålet med puljemidlerne, at folk skal forfordes efter skøn, får du i kraft af din beskedne andel en glimrende anledning til at gøre lige præcis det.

Med puljemidlerne i hus, kan de nu anvendes til klikedannelse. Klikker består af kerner og periferier. I periferierne holder de evigt håbefulde aspiranter til. Aspiranterne giver dig en vis fleksibilitet til at afhjælpe mangler: brug dem til at dække pludseligt opståede undervisningsbehov med kort eller ingen varsel, eller til at tage sig af de besværlige, uregelmæssige opgaver, der hele tiden opstår på et institut. Da belønningen altid er eventuel og fremtidig, kan aspiranterne holdes fastspændt i tålmodig forventning i forbløffende lang tid ad gangen.

At besidde en lederstilling isolerer én fra sladder. Samtidig er det af afgørende betydning, at du selv har indgående kendskab til andres sladder om dine medarbejdere, deres planer, alliancer og svagheder. En veldrevet klike omfatter lige præcis de ivrige informanter, du behøver. Og i kliquen går informationer jo begge veje: brug den til at sprede misinformation – uden selvfølgelig, at der kan sættes navn på kilden.

Mennesker er – som du tit og ofte må erklære over for dine omgivelser – din allervigtigste resurse. Giv dem særlig opmærksomhed. Identificer, hvilke klikker de tilhører, og *destabiliser* dem. De synligste klikker består af kvinder. Kvinder er efterhånden gode til at finde sammen i søsterskaber ved at skabe alliancer og benytte sig af netværk. Den sammenbindende retorik her baserer sig på en sårbarhed over for diskrimination – og det har de jo belæg for. Derfor er du nødt til at være *ultraopmærksom* på kvindesa-

ger – ikke bare på de globale spørgsmål (dem kan du dog næppe løse), men i særdeleshed også på de mere dagligdags ting, dvs. alt fra menstruationssmerter til børnepasning.

Indlem en symbolsk kvinde eller to i din egen klikkes kerne. Hvis de pludselig må aflyse undervisningstimer uden varsel eller har behov for mere fleksible betingelser, skal du komme dem i møde. Deres egne klikker destabiliseres nemlig nemt ved hjælp af banal partiskhed og forfordeling. Hvilket jo er endnu en grund til, at aspiranterne kan være så nyttige – som en ad hoc arbejdsreserve.

Undgå undervisning. Undervisning indebærer, at du skal holde dig ajour med den faglige udvikling, det gør dig sårbar over for sammenligninger med de menige medarbejdere, og det binder dig op på et tidsskema. Her må du igen benytte dig af aspiranternes gratis arbejdskraft til at undervise for dig. Deltidsansatte kan også udnyttes – måske endda i endnu højere grad.

Endelig er du nødt til at manipulere med symboler, for at du kan isolere dig fuldstændigt fra de menige medarbejdere. Dertil skal du bruge et stort kontor med en langt højere indretningsstandard end samtlige andres, helst et med forkontor til en sekretær, som al henvendelse til dig

skal kanaliseres igennem. Få dig en reserveret p-plads et stykke væk fra pøblen, og indtag din frokost på kontoret – medmindre du allerede nu har fået adgang til ledelsens *executive* frokoststue. Glem ikke, at symboler kan udnyttes i begge retninger. Reducer du f.eks. en besværlig medarbejders kontorplads, ødelægger du samtidig hans morale. Det er hurtigere og langt nemmere end nogen som helst administrativ procedure – og så er det endda til opmuntring for de andre.

Triumfen: opad – og ud

Når du så endelig har nået toppen, er du nødt til at etablere en ny klikke, hvortil du uddelegerer samtlige interne spørgsmål. Inddrag og beløn folk, hvis talenter ikke kan overføres, således at ingen er i tvivl om deres afhængighed af dig. Giv dem fancy titler: *vice*direktør eller *pro-et-*eller-andet.

Om nødvendigt må du ændre kriterierne for advancement, således at du kan forære dine disciple ”professorater” ”i anerkendelse af deres store indsats for universitetet gennem årene” snarere end for deres forskning. Du giver selvfølgelig også dig selv ét og retfærdiggør det ved en gang imellem at holde foredrag med titler som ”At omstille sig til forandring”, ”Det moderne universitets relevans” eller

”Strategisk ledelse”. Med din interne organisation endelig på plads, har du nu frie hænder til at etablere kontakter med omverdenen.

At omgås betydningsfulde politikere og erhvervsledere bliver lettere for dig, så snart du indser, hvor forfængelige mange af dem er. Overræs dem med æresdoktorater og gæsteprofessorater. Allervigtigst er det at få nogle stykker ind i bestyrelsen.

Med bestyrelsen i lommen bliver næste skridt at få bragt universitetets *corporate image* mere på linie med andre *corporate entities* i området. Kald dig selv for *chief executive* og få lavet et logo, der til forveksling ligner f.eks. et småkagemærke. Få udarbejdet en *mission statement* og opbyg en omfattende kommunikationsafdeling. Nu er du endelig parat til at indtage den store scene – med alle de muligheder, der følger med. Det er jo det, det nye universitet handler om.

Held og lykke,

Gerry

Kilde: Gerald Mars THES d. 27. 3 2004. Forfatteren takker for inspirationen fra Francis Cornfords ”*Microcosmographia Academia*”. Oversættelse: Martin Aitken.

Politikere er et slet folkefærd

I en tid, hvor politik handler mere om *tillid* end om politik, opsøger den afslørende reporter Socialdemokraternes forskningsordfører for at høre, hvad det største oppositionsparti ville gøre *anderledes* end den nuværende VK-regering

Venstre går ifølge vælgerundersøgelser ti mandater tilbage. Venstre mister regeringsmagten, så videnskabsminister Sander mister ministertaburetten. Oppositionen med socialdemokraten Mogens Lykketoft (foto) i spidsen får magten.

Og det lover godt for forskersamfundet, for Socialdemokraterne lover flere ph.d.'ere og flere penge til forskning og uddannelse. Derfor har reporteren opsøgt partiets forskningsordfører for at forhøre sig om pålideligheden i en tid, hvor politik måles i tillid:

Hvordan kan vi nu stole på stole på partiets valgløfter? – lyder spørgsmålet med rettidig skepsis, som det hedder, når journalister stiller kloge spørgsmål.

”Jeg vil ikke love medvind på cykelstierne eller sol i øjnene. Men Socialdemokraterne har opstillet syv indsatsområder, bl.a. 2 milliarder ekstra kroner til uddannelse og forskning. Det er meget konkret, og jeg lover, at I må give os tæsk bagefter, hvis vi ikke lever op til løfterne ...”, svarer **Lene Jensen**.

Den opsøgende reporter får stukket en pjece i hånden. Og det er ganske vist: ”**2 mia. kroner ekstra til uddannelse og forskning**” står der som et af syv særlige indsatsområder, hvor de andre områder er flere jobs, flere lærere i folkeskolen, bedre hospitaler, bedre ældrepleje, større miljøindsats og billigere børnepasning. Det lyder jo altsammen meget godt, og politikeren udnytter øjeblikket til listigt at bemærke, at der er en indmeldelsesblanket i pjecen.

Men nu skal hun ikke komme for godt i gang, så reporteren stiller det inkvisitoriske spørgsmål: *Løfter er jo gratis i politik?*

”Så simpelt er det ikke helt. Det er noget mere dybtgående i tidsånden, når alle partier lover flere penge til forskning og uddannelse. Det er udtryk for en uheldig afpolitisering, fordi ingen siger, hvad de flere penge skal bruges til”, svarer ordføreren, der forklarer, hvad S vil højprioritere: ”500

flere ph.d.-studerende. Det vil opkvalificere forskningspotentialet. Og helt kontant skal det foregribe problemet med generationsskiftet. I perioden 2010-15 går hver femte universitetslærer på pension, så der skal 1000 nye ind”.

Og så skal karrierevejene for yngre forskere være bedre, grundforskningens vilkår skal bedres m.m. forklarer hun og er allerede ved at erobre initiativet fra udspejleren, som må på banen igen.

Politikernes svære valg mellem ældre og forskning

De seneste 5-7 år har ikke været opløftende for forsknings- og universitetsverdenen. Skiftende ansvarlige ministre fra socialdemokrater som Jan Trøjborg, Jytte Hilden og Birte Weiss til Venstremanden Sander har hævdet, at de gav flere bevillinger, men sandheden er i bedste fald, at de næsten holdt niveauet. *Men hvorfor er forsknings- og uddannelsesområdet så fyldt med gyldne ord, som ikke bliver fulgt op af handling?*

”Politikere er et slet folkefærd, når det gælder om at tage svære valg. Regeringen har netop søgt at købe popularitet gennem en skattelettelse, som gramser på fremtidens økonomiske råderum. Og hvis valget står mellem at prioritere mellem sundhedsvæsenet og forskning og uddannelse, så har politikere en tendens til at vælge det, som giver stemmer her og nu hos store vælgergrupper. Der gælder det altså om at opnå en forståelse for, at vi også må satse på at investere i det langsigtede, for eksempel i forskning og uddannelse”, svarer Lene Jensen.

Men hvad er så den afgørende forskel i forsknings- og universitetspolitikken mellem den nuværende VK-regering og en kommende socialdemokratisk?

”Jeg ved godt det lyder lidt højtravende, men forskellen handler om den reelle vilje til at prioritere. Vi forstår nødvendigheden af en massiv satsning på forskning og uddan-

nelse for at bevare vores velfærdssamfund. Regeringen siger det samme, men gør ikke noget i praksis. De planlægger ikke med henblik på fremtiden, for deres forskningspolitiske målsætning rækker ikke meget ud over en erhvervsrettet og anvendelsesorienteret horisont”.

Men det gør S's vel også, lyder det vakse spørgsmål.

”Altså, det er trættende at blive beskyldt for at være erhvervsfikseret, fordi jeg siger, at vi skal satse på det anvendelsesorienterede, selv om jeg i næste sætning siger, at vi også skal satse på grundforskningen og på det kulturelle i dansk forskning”, svarer Lene Jensen. ”Men jeg medgiver, at det er svært at sætte *de andre elementer* på dagsordenen i en tid hvor markedsførelsen er slået igennem også på forsknings- og uddannelsesområdet, så den eneste målestok bliver relationer til erhvervslivet o.lign.”.

Universitetsloven

Nu er vi så henne i den del af interview'et, hvor den afslørende reporter skal sætte det afgørende stød ind: *Hvordan vil S genoprette forskersamfundets tillid, når man sammen med den nuværende regering solgte det kollegiale demokrati i den nye universitetslov?*

”Hvem siger, at vi har mistet tilliden? Jeg er uenig i FORSKERforums skepsis over for universitetsloven. Socialdemokraterne gik med på lovændringen, fordi loven ville være blevet meget værre uden vores bidrag. Vi synes selv, at vi har givet styringen tilbage til universiteterne. Og vi gjorde meget ud af at frede og indhegne grundforskningen”.

Er der slet ikke noget i implementeringen, som S vil ændre på i forhold til den nuværende regering?

”Det er faktisk mit indtryk, at det går godt og at de nye bestyrelser er engagerede og vil tage et medansvar”.

På det tidspunkt i interview'et tror reporteren, at han har opnået, hvad han kom efter: At afsløre, at Socialdemokraterne måske slet ikke vil så meget *anderledes* end den nuværende regering. Men den triumf får han ikke lov at gå hjem med, for Lene Jensen er vaksest og får det sidste ord:

”Vi er altså ikke ukritiske. Vi følger således nøje med i udformningen af de kommende udviklingskontrakter og de prioriteringer, der ligger heri. Udviklingskontrakter er jo styringsinstrumenter, og det er ikke meningen, at den strategiske styring skal tage overhånd, så forskningen mister sin frihed ...”.

